

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

ΣΤΟΝ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ

ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ

ΕΤΟΣ 67οv

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2004

ΑΡΙΘ. 656

€ 0,90

**Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς
τῶν «Ἀκτίνων»**

Μὲ τὴν λήξη τοῦ ἔτους ὑπενθυμίζομε στοὺς φίλους συνεργάτας - συνδρομητὰς μας, τὴν ἀνάγκη νὰ ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τὴ συνδρομὴ τους γιὰ τὸ ἔτος 2005.

Συνδρομὴ διὰ τὸ 2005 € 12.

Παρακαλοῦμε διὰ τὴν ἔγκαιρον καταβολὴν τῆς συνδρομῆς ὥστε νὰ συνεχίζεται τακτικὰ καὶ ἀπρόσκοπτα ἡ κυκλοφορία τῶν «Ἀκτίνων».

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΟΥΣ 2005

Ἐσωτερικοῦ: € 12 - Κύπρου: £ 9 - Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: € 30

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτση 14), Θεσσαλονίκης (Ἀγ. Σοφίας 41). Ἦμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀποστέλλεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὸ Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν (Καρύτση 14 - 105 61 Ἀθήνα).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταὶ μας τῆς ἐπαρχίας ἡμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴν συνδρομὴ τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, στοὺς ἐθελοντὰς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στὶς πόλεις ὅπου ὑπάρχουν.

Οἱ συνδρομηταὶ μας τοῦ ἔξωτερικοῦ ἡμποροῦν νὰ καταθέτουν τὴν συνδρομὴ τους εἰς τὸν λογαριασμὸν μὲ μορφή I.B.A.N. γιὰ ἐμβάσματα τῆς Eurobank μὲ ἀριθμὸ: **GR1102602010000940100366081**.

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 67ον

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2004

Άριθ. 656

ΓΙΑ ΝΑ ΒΡΟΥΜΕ ΤΗ ΦΑΤΝΗ ΣΟΥ

Κύριε, στέκομαι έκστατικώς μπροστά στο ασύλληπτο μυστήριο τῆς θείας σαρκώσεώς Σου. Έτσι καθώς Σὲ θεωρῶ «**βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν φάτνῃ**» ἡ σκέψη μου τρέχει μακριά. Πολύλους αἰῶνες πίσω.

Χρόνια καὶ χρόνια ἕνας λαὸς βασανισμένος, ὁ ἐκλεκτὸς λαὸς σου ὁ Ἰσραήλ, ἐναγώνια σὲ ἀνέμενε. Ἦσαν Σὺ τὸ ὄνειρο τῶν ἐλπίδων του, ἡ παρήγορη προσδοκία του, ἡ ἐκπλήρωση τῶν πόθων του. Οἱ υἱοὶ τῆς ἐπαγγελίας γεννιόνταν, μεγάλωναν, πέθαιναν μὲ αὐτὴ τὴ λαχτάρα.

Καὶ ὅμως -πόσο τρομερό!- ὅταν ἦλθες «**εἰς τὰ ἴδια, οἱ ἴδιοι δὲν σὲ παρέλαβον**». Ὁ λαὸς Σου δὲν Σὲ δέχθηκε, δὲν Σὲ ἀναγνώρισε. Γιατὶ ἀλλιῶς Σὲ ἐπερίμενε. Ὅχι σὰν ἕνα φτωχὸ καὶ ἀδύνατο νήπιο. Ἡ φαινομενικὴ ἀδυναμία τοὺς σκανδάλισε. Ἡ παχυλὴ σκέψη τους δὲν τοὺς ἄφησε νὰ σὲ προσκυνήσουν.

Σὲ φαντάζονταν σὰν πανίσχυρο βασιλέα, ποὺ θὰ περιστοιχίζεται ἀπὸ πάνοπλες φρουρὲς καὶ θὰ ἀκολουθῆται ἀπὸ ἀνίκητες πολεμικὲς στρατιές. Σὲ ἤθελαν αὐτοκράτορα τρομερό, ποὺ θὰ ὑποτάξῃ ἔθνη καὶ λαοὺς κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρχία του. Δὲν μποροῦσαν νὰ φανταστοῦν πὼς Σὺ

ἦσουν «**ἄρχων εἰρήνης**» καὶ «**ἡ βασιλεία σου δὲν ἦταν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου**».

Λίγες, πολὺ λίγες καρδιές, ἀπλές, καθαρές, λαχταροῦσαν ταπεινὰ τὸν ἐρχομὸ Σου. Κι αὐτὲς μονάχα ἀνοίχτηκαν διὰ πλάτα γιὰ νὰ Σὲ ὑποδεχθοῦν.

Αὐτὲς δὲν ζητοῦσαν τὸν χρυσό, ἀλλὰ Ἔσένα τὸν Χριστὸ Κυρίου. Δὲν σκανδαλίζονταν ἀπὸ τὴν «**κένωσιν**» Σοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, ποὺ ἔλαβες «**δούλου μορφῆν**». Γονυπετοῦσαν μπροστὰ στὸ ἀταπείνωτο ὕψος τῆς θεϊκῆς Σου μεγαλειότητος.

Πεινοῦσαν τὴ δικαιοσύνη Σου καὶ ὄχι τὰ ξυλοκέρατα τῆς ἁμαρτίας.

Διψοῦσαν τὴν ἀγάπη Σου καὶ ὄχι τὰ λασπόνερα τοῦ αἰσθησιαμοῦ.

Ποθοῦσαν τὴ σωτηρία τῆς ψυχῆς καὶ ὄχι τὴν λατρεία τῆς σάρκας.

Λαχταροῦσαν Ἔσένα τὸν «**ἄρτο τῆς ζωῆς**» καὶ ὄχι «**τὴν βρώσιν τὴν ἀπολλυμένην**».

Ταπεινοὶ προσκυνηταὶ στὴ φτωχικὴ Σου φάτνη, Ἅγιο Βρέφος, καὶ μεῖς ποθοῦμε νὰ ἔλθουμε. Καὶ ὅμως, πόσοι ἀπὸ μᾶς συχνά, δὲν τὴν βρῖσκουμε! Καὶ περιπλανώμεθα σὲ ἀφιλόξενους τόπους ἀγωνίας καὶ πόνου. Καὶ γι' αὐτὸ ζητᾶμε Ἔσε-

να νὰ ἀνάψης ἓνα ὀδηγητικὸ ἀστέρι στὴν δύσκολη πορεία μας.

* * *

Ἡ φωνὴ Σου ἀντηγεῖ καὶ σήμερα: «**Δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσα πλούσιος ὢν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐμῇ πτωχεῖα πλουτήσητε**». Πόσο παράδοξα ὅμως ἀντηχοῦν τὰ λόγια Σου αὐτὰ στὴν ἐποχὴ μας!

Ἐμεῖς ζητᾶμε ἄλλα πλούτη μακριὰ ἀπὸ Σένα. Καὶ γι' αὐτὸ ὑποφέρουμε μέσα στὰ πλούτη τῆς πνευματικῆς μας φτώχειας.

Σὺ ἦσουν φτωχὸς στὴν ἐπίγεια ζωὴ Σου. Ἐμεῖς εἴμαστε πλούσιοι. Πλούσιοι σὲ πλεονεξία, σὲ ἐγωισμό, σὲ αἰσθησιασμό.

Πλούσιοι σὲ γήινα ἀγαθὰ, σὲ ἀνέσεις, σὲ μηδαμινὲς ἐπιδιώξεις, σὲ ἐξευτελιστικὲς ἀναζητήσεις.

Πλούσιοι σὲ ἀπανθρωπιά, σὲ βαρβαρισμό, σὲ κυνισμό, σὲ τυχοδιωκτισμό, σὲ ἀθεϊσμό.

Γι' αὐτὸ καὶ δὲν γονατίζουμε πιὰ μπροστὰ στὴ φτωχικὴ Σου φάτνη, ἀλλὰ στὰ φανταχτερὰ ψευτοεἰδῶλα τῆς ντροπῆς.

* * *

Νεογέννητε Χριστέ μας, Σὲ ἱκετεύουμε. Ἀλλάξέ μας ἀπὸ τὸν «**ὄγκον**» καὶ τὴν «**εὐπερίστατον ἁμαρτίαν**», γιὰ νὰ χωρέσουμε στὴν ταπεινὴ Σου φάτνη, ἐκεῖ πού βασιλεύει ἡ δικὴ Σου ἀληθινὴ χαρὰ καὶ εἰρήνη.

Κάνε Σὺ νὰ ἀναδειχθοῦν νέοι ἄνθρωποι, ἐσωτερικὰ ἀναγεννημένοι, πού τὸ λυτρωτικὸ μῆνυμά Σου νὰ δρίσκῃ βαθιὰ ἀπήχηση στὶς ψυχές τους.

Ἄνθρωποι ἀληθινὰ νέοι γιατί θὰ ἀναγεννῶνται ἀδιάκοπα στὴν ταπεινὴ Σου

φάτνη, ἐκεῖ πού γιὰ πρώτη φορὰ ἀνέτειλε τὸ γλυκὺ φῶς τῆς νέας ζωῆς.

Ἡ θεία Γέννησή Σου νᾶναι γι' αὐτοὺς δείκτης πορείας στὸ δρόμο τοῦ ἀληθινοῦ μεγαλείου, τῆς ἀπέραντης ἀγάπης.

Ἄναριθμητα ἀδέλφια Σου, ἅγιο Βρέφος, πού χάνονται σήμερα στὰ θαλασσοπόδια τοῦ αἰσθησιασμοῦ Ἐσένα ἀναζητοῦν κι ὅταν ἀκόμα δὲν τὸ καταλαβαίνουν.

* * *

Χριστέ μου, γονατιστὸς μπροστὰ στὴ φάτνη Σου συλλογίζομαι τὴν ἄπειρη ἀγάπη Σου καὶ συγκλονίζομαι ἀπὸ τὴν δική μου ἀμέλεια καὶ ἀδιαφορία.

Ἄγγελοι ἔφεραν τότε τὸ χαρμόσυνο μῆνυμα στοὺς ποιμένες. Ἄστέρι φωτεινὸ ὀδήγησε τὰ θήματα τῶν μάγων στὴ Βηθλεέμ.

Σήμερα ὅμως ποιὸς θὰ φέρῃ τὸ λυτρωτικὸ μῆνυμά Σου στὰ πλήθη ἐκεῖνα, πού δὲν «**ἀγραυλοῦν**», ἀλλὰ ξενοχτοῦν στὰ κέντρα τῆς νύχτας;

Ποιὸ ἀστέρι θὰ ὀδηγήσῃ στὴν θεϊκὴ ἀλήθεια Σου ὅλους ἐκείνους πού περιπλανῶνται σήμερα στὶς ἀνύχμηρὲς ἐρημιές τῆς ἀπιστίας καὶ τῆς ἀπάτης;

Ἄγγελιοφόρους εἰρήνης σ' ἓνα κόσμο πού σπαράσσεται ἀπὸ τὸ μῖσος.

Ἄγγελιοφόρους ἐλπίδας σ' ἓνα πλανήτη πού ἀγωνιᾷ ἀπὸ τὸ ἀπειλητικὸ φάσμα τῆς ἀτελεισίας.

Ἄγγελιοφόρους χαρᾶς σ' ἓνα κόσμο πού ξεχειλίσσε τὸ δάκρυ καὶ ἔσθησε τὸ χαμόγελο.

Τέτοιους ἀγγελιοφόρους κάνε ὅλα τὰ παιδιά Σου. Εἶναι ἡ πιὸ βαθιὰ χριστουγεννιάτικη ἱκεσία μας.

Γ.Β.Μ.

«ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ»

100 Χρόνια
ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Παύλου Μελά
(1904 - 2004)

Τὴν Κυριακὴ 24 Ὀκτωβρίου ἐ. ἔ., ἡ Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐπισημόνων διοργάνωσε ἑορταστικὴ ἐκδήλωση τιμῆς καὶ εὐγνωμοσύνης πρὸς τοὺς ἥρωες τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνος καὶ τοῦ πρωτεργάτου ἀνθυπολοχαγοῦ Παύλου Μελά.

Μετὰ τὴν προσφώνηση - χαιρετισμό, ἐκ μέρους τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐνώσεως, ἀπὸ τὸ Γεν. Γραμματέα, κ. Ἰωάννη Κατσομῆτρο, Ἐπίτιμο Δικηγόρο, ἔγιναν, κατὰ σειρὰ παρουσίας, οἱ παρακάτω εἰσηγήσεις, οἱ ὁποῖες δημοσιεύονται στὸ παρὸν τεῦχος:

1. «Ἐκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴν ἔναρξη τοῦ ἐνόπλου Μακεδονικοῦ ἀγῶνα» ἀπὸ τὸ Χημικὸ, τ. Διευθυντὴ Ὑπουργείου Βιομηχανίας, κ. Γεώργιο Παπαδημητρίου.

2. «Ἡ θρησκευτικὴ ἐπιρροὴ τοῦ Παύλου Μελά», ἀπὸ τὴν τ. Ἐπίτιμο Καθηγήτρια Πανεπιστημίου, κ. Ζωὴ Γκενάκου.

3. «Ὁ Ἰστορικὸς Ἀγῶνας 1904 - 1908», ἀπὸ τὸν Δρα Νομικῆς, Πρόεδρο Ἐφετῶν Διοικητικῶν Δικαστηρίων, κ. Νικόλαο Σοϊλεντάκη.

Ἡ ἐν λόγω ἑορταστικὴ ἐκδήλωση πλαισιώθηκε:

- Μὲ τὴν προβολὴ διαφανειῶν (slides) τῆς ἱστορικῆς ἐποχῆς τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα, ἀπὸ τὸν τομέα ἐπικοινωνίας τῆς ΧΕΕ (κ. Μάκης Παπαγεωργίου, Οἰκονομολόγος - κ. Ἰωάννης Ἀγγελόπουλος, Δρ Θεολογίας, Διευθυντὴς Γυμνασίου).

- Μὲ ἑορταστικὰ πατριωτικὰ ἄσματα ἀπὸ τὴν χορωδία «Μουσικὴ Συντροφιά», ὑπὸ τὴν διεύθυνση τῆς κ. Καίτης Μαλισιάνου.

Οἱ «Ἀκτῖνες» ἀφιερῶνουν, τὸ παρὸν τεῦχος τους, στὴν παρουσίαση τῆς ἐκδηλώσεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπισημόνων, μὲ τὴ σκέψη καὶ τὴν πεποίθησι ὅτι, προσφέρουν μιὰ ἀναγέννησι καὶ τόνωσι τῶν Ἑλλήνων, πρὸς τὴν Πατρίδα καὶ τὴν Ἐλευθερίαν τῆς.

Ο ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ

Τὸ ἔτος 2004 ποὺ διανύουμε, μᾶς θυμίζει μιὰ ἀπὸ τὶς μεγάλες στιγμὲς τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, ἀφοῦ εἶναι ἡ ἐπέτειος τῶν 100 χρόνων ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Παύλου Μελά καὶ τὴν ἔνοπλη ἔναρξη τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα. Ἐνὸς ἀγώνα βασικῆς σημασίας γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ Ἔθνους μας, ποὺ ὅμως λίγοι τὸν ἐνθυμοῦνται καὶ ἐλάχιστοι ἀπὸ τὴν νέα γενιὰ γνωρίζουν.

Εἶναι λοιπὸν μιὰ ιδιαίτερη εὐκαιρία γιὰ τὴν Χριστιανικὴ Ἐνωση Ἐπιστημόνων, ἡ σημερινὴ ἐκδήλωση, ποὺ ὀργανώθηκε ἀπὸ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιό της γιὰ νὰ μᾶς ὑπομνηματίσει τὰ κύρια στοιχεῖα ἐκείνου τοῦ ἡρωϊκοῦ ἀγώνα.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγώνα, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὑπῆρξε προάγγελος καὶ τῶν ἐθνικῶν ἀγώνων ποὺ θὰ ἀκολουθοῦσαν καὶ ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ἡ μεγάλη ἐπέτειος τοῦ ΟΧΙ τοῦ 1940, ποὺ ἐπίσης ἐορτάζουμε αὐτὲς τὶς ἡμέρες. Τιμοῦμε, λοιπὸν, ἐφέτος στὴν ἐκδήλωσή μας αὐτὴ καὶ τοὺς δύο βασικοὺς ἀγώνες τῆς νεώτερης Ἑλληνικῆς μας Ἱστορίας, γιὰ νὰ ἀναβαπτισθοῦμε καὶ πάλι στὰ ἰδανικὰ ποὺ τοὺς ἐστήριξαν καὶ ἐκράτησαν τὴν συνέχεια τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ.

Σὰν εἰσαγωγή στὸ ἀφιέρωμα αὐτὸ γιὰ τὸν Μακεδονικὸ ἀγώνα, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ κάνω μιὰ σύντομη ἀναφορὰ σὲ μερικὰ βασικὰ σημεῖα του, ὅπως τὰ ἔχουν ἐκφράσει στὸ Περιοδικό τους «Μαθητικὲς Ἐπιλογές» μαθητὲς τοῦ Γυμνασίου τῶν ἐκπαιδευτηρίων Ράπτου, στὴν Λάρισα.

Στὴν ἐποχὴ μας ὑπάρχει ἡ αἴσθηση ὅτι ἡ μελέτη τῆς ἱστορίας εἶναι χάσιμο πολῦτι-

μου χρόνου. Αὐτὸ δὲν εἶναι σωστό.

Φέτος, ὅπως προανέφερα, συμπληρώνονται *ἐκατὸ χρόνια* ἀπὸ τὸν θάνατο τοῦ Παύλου Μελά καὶ ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῆς κυριότερης φάσης τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα ποὺ ἄρχισε τὸ 1904 καὶ συνεχίστηκε μέχρι τὸ 1908. Προηγήθηκαν ἀπὸ τὸ 1821 πολλὰ ἐθνικοαπελευθερωτικὰ κινήματα. Ἀπὸ τὸ 1870 ὁ ἀγώνας ἐγίνε σκληρότερος, γιὰτὶ ἄρχισε μιὰ ἔντονη προπαγάνδα ἀπὸ τὴ Βουλγαρία καὶ τὶς Μεγάλες Δυνάμεις. Ὁλη αὐτὴ ἡ ἀντιπαράθεση μετατράπηκε σὲ ἐνοπλη δράση στὴν περίοδο 1904 - 1908 καὶ κατέληξε στὴν ἑλληνικότητα τῆς Μακεδονίας.

Θὰ ἀναφερθοῦμε σὲ τρία σημεῖα τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα γιὰ νὰ ἀποτίσουμε τὸν πρέποντα φόρο τιμῆς στοὺς ἀνυπέροχτους Μακεδονομάχους, γιὰ νὰ ἐδραιωθεῖ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ γιὰ νὰ ὑψωθεῖ στὸ ὕψος τῆς ἡθικῆς μας συνείδησης.

Πρῶτο χαρακτηριστικὸ στοιχεῖο τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα εἶναι ὅτι ὁ ἑλληνικὸς πληθυσμὸς δέχτηκε μιὰ ἔντονη προπαγανδιστικὴ καταγίδα.

Τὸ 1870 ἰδρύεται ἡ Βουλγαρικὴ Ἐξαρχία. Ἐξαρχικοὶ ἱερεῖς καὶ δάσκαλοι προσπαθοῦν νὰ προσηλυτίσουν τοὺς Ἕλληνες, γιὰ νὰ δημιουργήσουν βουλγαρικοὺς θύλακες καὶ νὰ ἰσχυροποιήσουν τὶς βουλγαρικὲς θέσεις στὴ Μακεδονία. Δίνουν ἀφθονα χρήματα, πλούσιες ἐπιχορηγήσεις, προσφέρουν δελεαστικὰ ἀνταλλάγματα. Ἰδρύονται βουλγαρικὰ σχολεῖα καὶ οἰκοτροφεῖα. Κι ὅλα αὐτὰ γιὰτὶ ἡ ἐθνικὴ συνείδηση εἶναι ταυτόσημη μὲ τὴ θρησκευτικὴ ἐπιλογή.

Κάθε Έξαρχικός σήμαινε Βούλγαρος και κάθε Πατριαρχικός σήμαινε Έλληνας Όρθόδοξος. Και γιατί τὸ φερμάνι τοῦ Σουλτάνου τὸ 1870 μεταξύ ἄλλων λέγει: «Ὅπου τὰ 2/3 τῶν κατοίκων ἀναγνωρίζουν θρησκευτικὸ ἄρχοντα τὸν Έξάρχο, ἐκεῖ τὸ ἔδαφος εἶναι βουλγαρικό». Τριαντατρία ὀλόκληρα χρόνια ο ἑλληνισμὸς ὑποφέρει ἀπὸ μιὰ ἄνευ προηγουμένου τρομοκρατικὴ προπαγάνδα.

Ὅταν οἱ Βούλγαροι διαπίστωσαν ὅτι δὲν μπορούσαν νὰ ἐπιβληθοῦν μὲ εἰρηνικὰ μέσα, πέρασαν ἀπὸ τὸ 1895 στὴ βία τῶν ὀπλων. Τὰ βουλγαρικά στρατεύματα σφάζουν ἱερεῖς, δασκάλους, πρόκριτους και τρομοκρατοῦν τοὺς κατοίκους ποὺ ἀναγκάζονται μὲ τὴ λόγχη νὰ προσχωρήσουν στὴν Έξαρχία.

Δεύτερο στοιχεῖο ποὺ πρέπει νὰ σχολιάσουμε εἶναι ὅτι τὴν Ελλάδα και τὴν Όρθοδοξία ὅσοι και ἂν πάλεψαν, ὅσοι κι ἂν προσπάθησαν νὰ τὺς ἐνταφιάσουν δὲν τὸ μπόρεσαν. Ἄπ' τὰ σπλάχνα τοῦ μαρτυρικοῦ λαοῦ ξεπήδησε ἡ ἀντιστασιακὴ φλόγα. Πρωτοπόροι στὸν ἀγῶνα ὁ Ἴων Δραγούμης, γραμματέας τοῦ Ἑλληνικοῦ Προξενείου στὸ Μοναστήρι και ὁ Μητροπολίτης Καστοριάς *Γερμανὸς Καραβαγγέλης*. Ἀπὸ τὸ 1902 ὁ Ἴων Δραγούμης κατηχεῖ, ἐμψυχώνει, ὀργανώνει τὴ Μακεδονικὴ Ἄμυνα. Ὁ Καραβαγγέλης συγκροτεῖ τὰ πρῶτα ἀντάρτικα σώματα Δυτικομακεδόνων μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Κώττα και τὸν Στρεμπενιώτη.

Ἄλλὰ και ἡ κοιμισμένη Ἀθήνα ἀφυπνίζεται. Τὴν Ἄνοιξη τοῦ 1904 τέσσερις παρᾶξενοι ζωέμποροι ἔρχονται στὴ Μακεδονία. Ἀνάμεσά τους ὁ *Παῦλος Μελάς*, ὁ Μίκης Ζέξας. Ὅταν τὺς 13 Ὀκτωβρίου τοῦ 1904 τὸ βόλι τὸν ρίχνει νεκρὸ στὸ χωριὸ Στάτιστα τῆς Καστοριάς, ὁ *Παῦλος Μελάς* ἔγινε ἥρωας, ἔγινε ἐθνικὸ σύμβολο. Ὁ θάνατός του θέρειψε τὸν ἀγῶνα.

Τρίτο στοιχεῖο ποὺ θέλουμε νὰ σχολιάσουμε εἶναι ὅτι στὰ ἐθνικὰ θέματα τίποτα δὲν εἶναι δεδομένο. Ἡ διεθνὴς πολιτικὴ κατάσταση δημιουργεῖ μέσα μας πολλὰ ἐρωτηματικὰ και ἀνησυχίες. Οἱ ἰσχυροὶ ἐπεμβαίνουν στὰ ἐσωτερικὰ ἄλλων λαῶν, ἀλλάζουν σύνορα, ἀλλοιώνουν τὸ πληθυσμιακὸ δυναμικό.

Εἶναι ὅμως και οἱ ἐσωτερικοὶ ἐχθροὶ ποὺ κάνουν τὰ πράγματα χειρότερα. Εἶναι ἡ ἄγνοια, ὁ ἐφησυχασμὸς, ἡ φιλοχρηματία, ὁ διχασμὸς.

Τί θὰ κάνουμε;

Χρέος μας εἶναι νὰ μελετήσουμε σοβαρὰ τὴν ἱστορία. Νὰ βροῦμε ἀξιόπιστες πηγές, ἔγκυρα ἱστορικὰ βιβλία, φωτογραφικὸ ὑλικό, χάρτες. Ἡ ἱστορία εἶναι ἡ ἀσπίδα μας, ἡ ἄμυνά μας ἀλλὰ και τὸ δόρυ, ἡ ἐπίθεση, ἡ δύναμή μας.

Και νὰ ἐνημερωθοῦμε. Ἄλλὰ και νὰ ἐνημερώσουμε. Ἑλληνες και ξένους. Μὲ βιβλία, μὲ ἄρθρα, μὲ ἐκπομπές, μὲ ἐκθέσεις, μὲ φωτογραφικὸ ὑλικό, μὲ χάρτες, μὲ σεμινάρια.

ΙΩ. Γ. ΚΑΤΣΟΜΗΤΡΟΣ

ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΕΝΟΠΛΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥ ΑΓΩΝΑ

Συμπληρώθηκαν έφετος έκατό χρόνια από την έναρξη του ένοπλου μακεδονοθρακικού άγώνα. Ένός άγώνα που καιτοι ύπηρξε καθοριστικός στην πορεία του Νέου Έλληνισμού, για την έθνική του ολοκλήρωση, έξακολουθει να παραμένει άγνωστος στις μεγάλες μάξες του λαού μας. Και άρχικά μόν, δηλαδή τά πρώτα χρόνια μετά τή λήξη του (1908 - 1912), λόγιο στρατηγικής σκοπιμότητας επέβαλαν να μόν αποκαλυφθούν οι πολυποίκιλες πτυχές του, ένω άργότερα καλύφθηκε από την μέθη τής έπιτυχίας τών βαλκανικών πολέμων, που διπλασίασαν τήν Ελλάδα και μετέπειτα καλύφθηκε από τά πάθη του έθνικού διχασμού και τις συνέπειες τής μικρασιατικής καταστροφής. Γεγονότα όμως, που έμας τούς έπιγενόμενους δέν μάς άπαλλάσσουν από τις εύθύνες να του δώσουμε τήν άρμόζουσα θέση στην έθνική μας ιστορία.

Για τήν κατανόηση τών όσων θά ακολουθήσουν άς έχουμε ύπ' όψιν μας δύο πράγματα: Πρώτον ότι του ένοπλου μακεδονικού άγώνα είχε προηγηθεί ό πνευματικός, ό άγώνας τών ιδεών, τών σχολείων και τής Έκκλησίας για τήν συγκράτηση του ελληνισμού, άγώνας που συνεχίστηκε έντονότερα και κατά τήν περίοδο 1904 - 1908 και δεύτερον ότι ό ένοπλος άγώνας ήταν ουσιαστικά ένας ελληνοβουλγαρικός πόλεμος επί μακεδονικού εδάφους. Χωρίς να παραθεωρείται ό κίνδυνος από τά τουρκικά καταδιωκτικά άπο-

σπάσματα.

Μερικά στοιχεία για τήν Μακεδονία

Η Μακεδονία ούδέποτε αποτέλεσε φυλετική, γλωσσική ή πολιτική ένότητα ούτε καν διοικητική πριν τό 1902. Οι Τουρκοί για να συγκρατήσουν τούς Βουλγάρους που ήθελαν πάντοτε τήν κάθοδο προς νότο δημιούργησαν τό Βιλαέτι του Κοσσυφοπεδίου όπου κυρίαρχο στοιχείο θά ήσαν οι Άλβανοί, του Μοναστηρίου, όπου θά κυριαρχούσαν οι Έλληνες και τής Θεσσαλονίκης όπου Έλληνες και Τουρκοί θά «έξισορροπούσαν» τούς Βουλγάρους.

Όσον άφορά τήν πληθυσμιακή διαστρωμάτωση όλοι οι κάτοικοι ήσαν Τουρκοί ύπήκοοι, και αποτελούσαν ένα μωσαϊκό έθνοτήτων. Ήσαν Έλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι, Τουρκοί, Βλάχοι, Αρμένιοι, Γύφτοι έβραίοι και έβραίοι ντουμέδες. Οι Τουρκοί ήσαν ελάχιστοι και τό όνομα «Τουρκος» δέν είχε έθνολογική σημασία γιατί οι «Τουρκοί» ήσαν, είτε Άλβανοί Μουσουλμάνοι είτε άπόγονοι Έλλήνων και Σλάβων που είχαν έξισλαμισθει. Έδώ χρειάζεται να άποσαφηνίσουμε ότι τά βόρεια όρια τής ιστορικής Μακεδονίας ήσαν Ν. Κορυτσάς - Λίμνη Όχρίδος - βόρεια Μοναστηρίου - Στρώμνιτσα - Μελένικο - Νευροκόπι - Νέστος και ότι ό ελληνικός (Πατριαρχικός) πληθυσμός κατοικούσε κυρίως στις πόλεις και λιγότερο στα χωριά ένω με τούς βουλγάρους συνέβαινε τό αντίθετο. Στο άνω τής γραμμής αυτής τμήμα ύπήρχαν ελληνικές κοινότητες αλλά ήταν

εκτός του ιστορικού μακεδονικού χώρου.

Η Μακεδονία από γλωσσικής απόψεως χωριζόταν σε τρεις ζώνες: Τήν ελληνόφωνη νότια ζώνη, τήν σλαβόφωνη βόρεια και τήν μεσαία μικτή. Η μεσαία ζώνη ήταν ιδιόμορφη τόσο ως προς τήν γλωσσική διαστρωμάτωση όσο και ως προς τήν εθνολογική σύσταση του πληθυσμού. Έκει υπήρχαν βλαχόφωνοι, αλβανόφωνοι, ελληνόφωνοι αλλά και κυρίως σλαβόφωνοι ρευστής εθνικής συνειδήσεως. Αυτόι οι σλαβόφωνοι, υπήρξαν κατά τις τελευταίες δεκαετίες το μήλον της έριδος μεταξύ Έλλιάδος και Βουλγαρίας. Μεταξύ δέ αυτών των σλαβοφώνων υπήρχαν πολλοί που είχαν ελληνική εθνική συνείδηση ή ήταν μόνο Πατριαρχικοί και οι αντίπαλοί τους, τους άποκαλοῦσαν «Γκερκομάβους».

Η διαπάλη στη Μακεδονία

Τήν έναρξη του μακεδονικού αγώνα στον τομέα των ιδεών θα τήν τοποθετήσουμε το 1845 με τήν ίδρυση από τους Ρώσους του Πανσλαβιστικού Συνδέσμου που άποσκοποῦσε στην Ένωση των σλαβικών λαών τής Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων και τήν μέσω αυτών κάθοδο τής Ρωσίας προς Νότο, τις θερμές θάλασσες, το Αιγαίο. Τότε όμως τα σχέδια του πανσλαβισμού βρήκαν αντίμετωπο τόν ελληνισμό γιατί όλοι οι ορθόδοξοι υπήκοοι του Σουλτάνου υπήγοντο στο Πατριαρχείο που υπήρξε ο κυριώτερος φύλακας τής εθνικής υπάρξεως των λαών τής Βαλκανικής και ο βασικός φορέας τής Έλληνικής γλώσσας και τής Ορθοδόξου Παραδόσεως. Διότι με το πέρασμα του χρόνου τής μακροαίωσης οθωμανικής κυριαρχίας οι εθνικές συνειδήσεις των υπόδουλων χριστιανών έξασθενοῦσαν ενώ μερικῶν άποναρκώνονταν. Στη θέση τους προβάλλει, άναπτύσσεται και επιβάλλεται ή συνείδηση του χριστιανού ή όποια υψώνεται αντίμετωπη προς τήν συνείδηση του μουσουλμάνου. Έτσι δημιουργείται επί

τουρκοκρατίας μία υπερεθνική συνείδηση ή συνείδηση του Χριστιανού. Τόν 19ο αιώνα άρχισαν να δημιουργούνται εκ νέου εθνικές συνειδήσεις με άποτέλεσμα τήν άπόσχιση από το «Έλληνικό» Οικουμενικό Πατριαρχείο.

Το 1870 με Φιρμάνι, ιδρύεται το Έξαρχάτο δηλαδή ή βουλγαρική εθνική Έκκλησία και άρχίζει ή δημιουργία νέων έπισκοπών και ή άπόσπασση μετά από προπαγάνδα, βία, άπειλές και χρήση όπλων, εκκλησιών από το Πατριαρχείο. Το Πατριαρχείο άντέδρασε με τήν παραίτηση του Γρηγορίου ΣΤ', ενώ το εθνικό μας κέντρο έπισημως συδόλωσε άντέδρασε. Υπέρ του Σχίσματος τάχθηκε ή Ρωσία που το υποκίνησε και ή Γαλλία που πρώτη το δημιούργησε μέσω των Ίηρουιτών και Λαζαριστών που έγκαταστάθηκαν στον μακεδονικό χώρο για να προσδέσουν τους ταλαιπωρημένους Βαλκάνιους στη Ρωμαιοκαθολική Έκκλησία μέσω τής Ούνιας.

Το έπίσημο ελληνικό κράτος ήταν στραμμένο μόνο προς τήν Κρήτη που είχε έξεγερθεί το 1841, το 1858, το 1866 - 69, το 1878 με αίτημα τήν Ένωση με τήν Ελλάδα. Βεβαίως είχε από το 1844 διακηρυχθεί ή Μεγάλη Ίδέα για τήν άπελευθέρωση των αλύτρωτων ελλήνων, αλλά ή άποτυχία των επαναστατικών κινήματων το 1854 και το 1874 στη Θεσσαλία και τήν Μακεδονία και ή «τιμωρία» μας από τους Άγγλογάλλους δροῦσαν άνασχετικά στην πολιτική βούληση. Ευτυχώς ή ιδιωτική πρωτοβουλία, τα πατριωτικά Σωματεία, άρχισαν να στέλνουν χρήματα και δασκάλους στην Μακεδονία, ο δέ Έλληνας πρόξενος στη Θεσσαλονίκη προσπαθοῦσε να έμπνεύσει σε ελληνικές προσωπικότητες του μακεδονικού χώρου τήν πέποιθηση ότι πρέπει να άντιδράσουν ψυχολογικά στον πνευματικό τομέα με τήν συσπείρωση των εθνικών δυνάμεων.

Άλλά ή σλαβική πλημμύρα προχωρεί εις βάρος του Έλληνισμού. Οι Ρώσοι το 1878 με τήν Συνθήκη του Άγίου Στεφά-

νου δημιουργούν την Μεγάλη Βουλγαρία. Η αίσθηση των Ελλήνων ήταν: Νέα εθνική καταστροφή ανάλογη της Αλώσεως. Γιατί στις διάφορες άτυχίες και όπισθοδρομήσεις στον μακροχρόνιο αγώνα, για εθνική αποκατάσταση και ολοκλήρωση υπήρχαν κάποια περιθώρια ελπίδας ότι «πάλι με χρόνι με καιρούς, πάλι δικά μας θάναι». Τώρα στον Άγιο Στέφανο είχε θρυμματισθεί κι' αυτή η ελπίδα! Όχι μόνο έκλεινε ο δρόμος προς την Κωνσταντινούπολη αλλά το νέο Βουλγαρικό Κράτος περιόριζε την Ελλάδα μέχρι τον Όλυμπο πλέον. Μπορεί δε μετά τρίμηνο ή Συνθήκη του Βερολίνου να ανέτρεψε την Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου αλλά για την Βουλγαρία το άπλωσθέν θέλητρο δεν την άφησε να ήσυχάσει για δεκαετίες.

Το 1885 οι Βούλγαροι με την άνοχη των Μεγάλων Δυνάμεων προσαρτούν την Βόρειο Θράκη, την Ανατολική Ρουμελία. Ένα μεγάλο SOK για τον Ελληνισμό. Αφορμή πλέον για να αρχίσει έντονότερος αγώνας δρόμου για την Μακεδονία. Εύτυχως οι Έλληνες κρατούν καλά τα όπλα της παιδείας γιαυτό και η ιδεολογική και πνευματική επίθεση της Βουλγαρίας δεν αποδίδει. Σημαντική βοήθεια προς τον πνευματικά μαχόμενο ελληνισμό παρείχε ο «Σύλλογος προς διάδοση των Ελληνικῶν γραμμάτων» που είχε ιδρυθεί στην Αθήνα με στόχο την ενίσχυση των Ελληνικῶν σχολείων στην Μακεδονία. Και το σύνθημα «κανένας αγράμματος». Κανένα χωριό χωρίς κουδοῦνι είχε αποδώσει.

Τέλος ὅσον ἀφορᾶ τὸ ἐλληνικὸ ἐσωτερικὸ μέτωπο: Συχνὲς ἀλλαγὲς Κυβερνήσεων, ὁ Τρικούπης νὰ δημιουργεῖ, ὁ Δηλιγιάννης νὰ ἀντιμάχεται καὶ οἱ στρατῶνες νὰ εἶναι ἄδειοι λόγῳ τοῦ νόμου «περὶ ἀπαλλαγέντων». Ἡ ἐθνικὴ στρατηγικὴ νὰ ἀρχίζει καὶ νὰ τελειώνει στὸ Κρητικὸ ἐνῶ τὸ φλέγον μακεδονικὸ νὰ ἔχει τεθεῖ στὸ ψυγεῖο. Κι' αὐτὰ ὅταν τὶς τρεῖς τελευταῖες δεκαετίες τοῦ 19ου αἰῶνα ἐμφανίσθηκαν

νέες προπαγάνδες στὸν μακεδονικὸ χῶρο ὅπως τῶν Σέρβων καὶ τῶν Ρουμάνων ποὺ ζητοῦσαν τμήματα τοῦ μακεδονικοῦ χῶρου. Οἱ δὲ Βούλγαροι τὸ 1893 δημιούργησαν καὶ τὶς παρακυβερνητικὲς ὀργανώσεις τοὺς με σαφεῖς βραχυχρόνιους καὶ μακροχρόνιους στόχους ποὺ κατέληγαν στὴν ἐνσωμάτωση τοῦ εὐρύτερου μακεδονοθρακικοῦ χῶρου στὴ Βουλγαρία μεσοπρόθεσμα ἢ μακροπρόθεσμα.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ὁ ἀτυχὴς γιὰ τὴ χώρα μας πόλεμος τοῦ 1897, ἡ διεθνὴς ἀπομόνωση καὶ οἱ πιέσεις ἀπὸ τὶς Μεγάλες Δυνάμεις ὑποχρέωσαν τὴν Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση νὰ «ἐνεργεῖ μετὰ περισκέψεως» καὶ νὰ «τηρεῖ ἀψογο στάση». Αὐτὸ προέβλεπε ἄλλωστε καὶ τὸ 11ο ἄρθρο τῆς Συνθήκης τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὴν ὁποία ἔληξε ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897.

Ἡ πορεία πρὸς τὴν ἐνοπλὴ φάση

Εὐτυχῶς γιὰ τὸν Ἑλληνισμό, δυὸ διαφορετικὰ γεγονότα, τὸν βοήθησαν στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα. Πρῶτα ἡ ἄνοδος στὸ Πατριαρχικὸ Θρόνο τοῦ Ἰωακείμ Γ' καὶ ἡ τοποθέτηση σὲ νευραλγικὲς ἐπισκοπικὲς θέσεις ἐμπνευσμένων Ἱεραρχῶν (Γερμανὸς Καραβαγγέλης, Ἰωακείμ Φορόπουλος, Στέφανος Δανηλίδης, Χρυσόστομος Καραλάφτης κ. ἄ.) ποὺ ἀναπτέρωσαν τὸ ἠθικὸ τῶν πατριαρχικῶν ἐλληνοφῶνων καὶ σλαβοφῶνων, ὀργάνωσαν τὴν πνευματικὴ τῶν ἀντίσταση καὶ σὲ μερικὲς περιπτώσεις τὴν ἐνοπλὴ αὐτοάμυνά του. Τὸ δεύτερο γεγονός ἐῖναι μία σειρά πολεμικῶν ἐγχειρημάτων τῶν βουλγάρων τὸ 1902, με ἀποκορύφωμα τὴν ἐπανάσταση τοῦ Ἡλιντεν τὸ 1903, γεγονός ποὺ ἀφύπνισε πλέον τὴν ἐπίσημο Ἑλλάδα καὶ τοὺς κατωτέρου βαθμοῦ ἀξιωματικοὺς ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ ὑποφέρουν τὴν ἐθνικὴ κατασχὴν τοῦ 1897.

Τώρα πλέον, ὁ διπλωμάτης Ἴων Δραγούμης στὸ Μοναστήρι, ὁ Γερμανὸς Καραβαγγέλης στὴν Καστοριά, ὁ Π. Κορο-

μηλᾶς και ἡ Μελπ. Αὐγερινουῦ στή Θεσσαλονίκη, οἱ γιατροί, οἱ σιδηροδρομικοί, οἱ ἠρωϊκῆς Ἑλληνίδες δασκάλες, τὰ χρήματα πλουσιῶν Ἀθηναίων και τῆς Λουϊζας Ριανκούρ, ὁ τύπος, τὸ Μακεδονικὸ Κομιτᾶτο στήν Ἀθήνα και τόσοι ἄλλοι πού τοὺς παρέκαμψε ἡ Ἱστορία στρατεύθηκαν στὸν ἀγῶνα νὰ «σωθεῖ ἡ Μακεδονία και ἡ Θράκη». Ἀξιωματικοὶ ἀποσπασμένοι στὰ ἑλληνικὰ προξενεῖα τοῦ εὐρύτερου μακεδονοθρακικοῦ χώρου προσέφεραν τεράστιες ὑπηρεσίες.

Ἐπῆρξαν ὅμως και νέοι ἀξιωματικοὶ πού κατανοοῦσαν τὴν κατάσταση στή Μακεδονία και πίστεψαν ὅτι ἀπὸ καθῆκον ἔπρεπε νὰ ἀγωνισθοῦν γιὰ τὸν μακεδονικὸ ἑλληνισμὸ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἐφαρμοζόμενη ἐπίσημη κυβερνητικὴ πολιτικὴ. Ὁ Παῦλος Μελᾶς, ὁ Κων. Μαζαράκης, ὁ Ἀθ. Ἐξαδάκτυλος, ὁ Γ. Τσόντος, ὁ Γ. Κατεχάκης και ἄλλοι πού φρόντισαν ἀρχικὰ νὰ στέλνονται ὄπλα μέσῳ Ἀγιοφύλου Καλαμπάκας και διὰ θαλάσσης στὸν Γερμανὸ Καραβαγγέλη. Καὶ χρήματα μὲ τὰ ὁποῖα ἐξαγόραζε τὶς ὑπηρεσίες βούλγαρων κομιτατζήδων και τούρκων κρατικῶν ὑπαλλήλων. Ὁ Γερμανὸς Καραβαγγέλης μὲ περιοδεῖες στὰ χωριὰ ἐμφύχωνε τοὺς κατοίκους νὰ μὴν ὑποκύψουν στὶς ξένες προπαγάνδες και νὰ μείνουν πιστοὶ στὸ Πατριαρχεῖο. Ἄνοιξε και λειτουργοῦσε ἐκκλησίες πού εἶχαν χρόνια πολλὰ νὰ λειτουργήσουν. Πῆρε στὶς ὑπηρεσίες του τὸν Καπετὰν Κόττα, τὸν Παῦλο Κύρου, τὸν Δημήτριο Νταλίπη, τὸν Λάκη Νταϊλάκη και λήσταρχους τῆς περιοχῆς. Ὁ Ἐδέσσης εἶχε κρύπτει ὄπλων μέσα στὸ Ἱερό τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ: Οἱ ἐπισκοπῆς εἶχαν μετατραπῆι σὲ συνομηλικὰ κέντρα! Καὶ ὅταν τὸν Ἰούνιο τοῦ 1903 τὸ πρῶτο ἀνταρτικὸ σῶμα τοῦ Κων. Μαζαράκη μὲ 10 Κρητικὸς θὰ περάσει στή Μακεδονία, θὰ ἀντιληφθοῦν οἱ μέχρι χθὲς καταπιεζόμενοι Μακεδόνες ὅτι πρόκειται νὰ τοὺς συμπαρασταθεῖ ἡ ἐπίσημη Ἑλλάδα. Τὸν Μάρτιο τοῦ 1904 ὁ Π. Με-

λᾶς και οἱ Κολοκοτρώνης - Κοντούλης και Παπούλιας πέρασαν στή Μακεδονία ὡς ζαῖμποροι, κατόπτευσαν, ἐνεψύχωσαν τὸν κόσμο και γυρίζοντας εἰσηγήθησαν στήν Κυβέρνηση. Θὰ ἀκολουθήσει τὸν Ἰούνιο τοῦ 1904 δευτέρη περιοδεῖα τοῦ Μελᾶ ὅπου ἐκτὸς τῶν ἄλλων σχημάτισε δύο ἐνοπλα σῶματα μὲ τοὺς ληστῆς Καραλίβανο και Βισοκίη. Ὁ Μελᾶς ἐπιδίωξε νὰ ὀργανώσει ὁμάδες αὐτοάμυνας πληροφοριοδότες, διοικητικὴ μέριμνα και Πολιτοφυλακὴ. Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία του μὲ τὴν σύζυγό του Ναταλία και τὸ Μακεδονικὸ Κομιτᾶτο στήν Ἀθήνα προκύπτει ὅτι ἐργάσθηκε περισσότερο ὡς ἐθναπόστολος παρά ὡς ἐκδικητὴς γιὰ τὴν συμπεριφορὰ και τὰ ἐγκλήματα τῶν βουλγαρικῶν συμμοριῶν πού δροῦσαν συστηματικὰ πλεόν στὸν μακεδονικὸν ἄντρο. Στόχος τῶν κομιτατζήδων ἦταν νὰ ἀποσπάσουν χωριὰ ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖο και νὰ πείσουν στοὺς κατοίκους ὅτι εἶναι Βούλγαροι. Κι' αὐτὸ τὸ πέτυχαν μέχρι ἐνὸς σημείου μὲ τοὺς ἀπλοὺς χωρικοὺς πού εἶχαν ρευστὴ ἐθνικὴ συνείδηση, και περίμεναν νὰ ἀπελευθερωθοῦν ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Κατὰ τὴν 3ῃ περιοδεῖα του μετὰ ἀπὸ ἐνάμισιο μῆνα ἀπὸ τὴν εἰσοδὸ του στὸ Μακεδονικὸ ἔδαφος ὁ Μελᾶς ἐγκλωβίσθηκε στή Σιάτιστα τῆς Καστοριάς. Ἐκεῖ τὸν σκότωσαν. Καὶ τότε, ὅπως ὁ ἀπαγχονισμὸς τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ε' συνήγειρε τοὺς ραγιάδες, ἔτσι περὶ τοῦ κι' ὁ ἀδοξὸς θάνατος τοῦ Παύλου Μελᾶ συνήγειρε ὅλους τοὺς Ἕλληνες! Ὁ θάνατός του ἔγινε θρύλος και τὸ θέμα Μακεδονία ὑπόθεση ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Ἀντικαταστάτης τοῦ Παύλου Μελᾶ ἀνέλαβε ὁ συνάδελφός του Γεώργιος Τσόντος (Καπετὰν Βάρδας). Καὶ ὁ ἐνοπλος ἀγῶνας θὰ συνεχισθεῖ μὲ περισσότερο πείσμα.

Καθ' ὅλο τὸ 1904 ἐνοπλα τμήματα ἀπὸ τὴ νότιο Ἑλλάδα ἐρνοῦσαν στήν Μακεδονία και μὲ τὶς συμπλοκῆς μὲ κομιτατζήδες ἄρχισαν νὰ ἐπανεδραιώνουν τὰ δικαιώματά μας στὸν μακεδονικὸν ἄντρο στὸν

όποιο παρουσιάζονταν ως τότε οι Βούλγαροι ως μόνοι διεκδικητές. Ο άπολογισμός του 1904 δείχνει επιτυχίες στον οργανωτικό τομέα και άπογοήτευση στον στρατιωτικό γιατί οι ντόπιοι όπλαρχηγοί ήσαν άπειροι σ' αυτόν τον άνορθόδοξο πόλεμο. Οι Βούλγαροι μάλιστα κατάφεραν να στρέφουν τὰ τουρκικά άποσπάσματα εναντίον των ελληνικών και να τὰ διαλύουν.

Το 1905 τὰ ένοπλα τμήματα από την Ελλάδα παισιώνονταν πλέον και από ντόπιους όπλαρχηγούς και καπεταναίους -έλληνόφωνους και σλαβόφωνους- σαν τον Άγρα, τον Μίγκα, τον Μητρούση, τον Γκόνο και άλλους που ανέβαιναν την άτραπό της ιστορίας και κατάφεραν να επικρατούν των κομιτατζήδων -τις περισσότερες φορές- στις μεταξύ τους συγκρούσεις. Μεγάλες μάχες έγιναν στη Βασιλειάδα, τη Δροσοπληγή, το Μουρίκι και όλο το καλοκαίρι δέν σταμάτησαν οι συμπλοκές. Όμως καθοριστική για το μέλλον του Άγώνα ήταν η έποποιία στη λίμνη των Γιαννιτών. Από καλύβα σε καλύβα, από πλάβα σε πλάβα. Μάχη με την έλνοοσία την ύγρασία και τὰ φίδια της λίμνης. Έτσι έπαψαν οι Βούλγαροι μόνοι να έλέγχουν τους όδικούς άξονες προς Έδεσσα και Βέροια. Σπουδαίο γεγονός κατά το 1905 ήταν το «ξεμούνδιασμα» των Έλλήνων της υπαίθρου και των πόλεων. Στη Θεσσαλονίκη άνοιξαν δύο ελληνικές τράπεζες που έδιναν δάνεια μόνο στους Έλληνες ενώ η ελληνική όργάνωση απαγόρευσε την πώληση ελληνικών και αστικών περιουσιών σε Βούλγαρους και Ρώσους. Το 1905 έγινε ευρεία δοσφοτιστική έκστρατεία για το Μακεδονικό, στο έξωτερικό. Και στη Βουλγαγμένη και τον Πόρο, νέοι από την Κρήτη, την Μάνη και την Κεντρική Ελλάδα εκπαιδεύονταν για να επανδρώσουν ένοπλα τμήματα στη Μακεδονία.

Κατά τὰ έτη 1906, 1907 και μέχρι τον Ιούλιο του 1908 έγιναν σοβαρές ελληνοβουλγαρικές συγκρούσεις στο Καστανόφυ-

το, τὰ Άσπρόγεια, το Λέχοβο, την Πιπερίτσα και σε άλλα μέρη. Γιατί έπρεπε να περιέλθει σε ελληνικά χέρια και ο μακεδονικός χώρος -ο μεσαίος- με τον μικτό πληθυσμό. Τις επιτυχίες όμως των μακεδονομάχων μας κατά το 1906 τις «πλήρωσε» ο έλληνισμός της Βουλγαρίας με διωγμούς, βιαιοπραγίες, πυρπολήσεις εκκλησιών και απέλασεις.

Άλλά ο μακεδονικός άγώνας έληξε ξαφνικά στις 11 Ιουλίου 1908 όταν έξεργράγη το κίνημα των Νεοτούρκων. Οι επαναστατήσαντες κατά του Σουλτάνου τουρκοί αξιωματικοί ύποσχέθηκαν ενεργοποίηση του Συντάγματος του 1876, άμνηστία στους αντάρτες, ίσοπολιτεία κ.λ.π. Αυτό σήμαινε και το τέλος του Άγώνα. Έναν άγώνα στον όποιο οι ένοπλοι Έλληνες ανήρχοντο μεταξύ των 800 - 2000 χωρίς να περιλαμβάνονται οι άοπλοι μαχητές των πόλεων και των χωριών.

Έτσι έληξε αυτός ο ιδιότυπος, σκληρός και άνορθόδοξος πόλεμος που τέρασε και στη διεθνή κοινή γνώμη ότι ύπήρχαν άπαραράγραπτα δικαιώματα των Έλλήνων στη Μακεδονία. Μπορεί η Μακεδονία να μην έγινε ελληνική αλλά είχε σωθει από τη σλαβική άπειλή. Τώρα ο Έλληνισμός της Μακεδονίας εκτός από την οικονομική και πολιτιστική ύπεροχή που είχε πάντα, απέκτησε πολεμική έμπειρία και μαχητικό πατριωτικό φρόνημα από τις συγκρούσεις με τους Βουλγάρους και τους Τούρκους. Και η Άθήνα και όλη η Ελλάδα μιλούσε πλέον για Μακεδονία. Άκόμα σε σοβαρό αριθμό αξιωματικών και υπαξιωματικών δόθηκε η ευκαιρία να γνωρίσουν τον έδαφικό χώρο και τους κατοίκους της Μακεδονίας και ο μακεδονικός άγώνας έγινε η γέφυρα για να περάσουν μετά 4 χρόνια τὰ ελληνικά στρατεύματα κατά την μεγάλη έξόρμηση του έθνους του 1912 - 13 προς άπελευθέρωση της Ηπείρου, της Μακεδονίας, των νησιών μας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΧ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ

Ἡ πνευματικὴ του πορεία

Λίγες μορφές στο χώρο της νεώτερης ιστορίας ἔχουν τόση ἀγνόητα καὶ ὁμορφιά, τόση σαγήνη καὶ γοητεία ὅσο ἡ μορφή τοῦ Παύλου Μελά. Ἀναφορὰ στοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα σημαίνει -δίπλα σὲ πολλές ἄλλες μεγάλες μορφές καὶ σημαδιακὲς πράξεις ἡρωϊσμοῦ- λόγος γιὰ τὸν Παῦλο Μελά. Καὶ Παῦλος Μελάς σημαίνει, ἡ καρδιά τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγώνα. Δὲν μπορεῖ κανεὶς ν' ἀναφερθεῖ σοβαρὰ στοῦ ἑνὸς καὶ ν' ἀγνοήσει τὸ ἄλλο.

Ὁ Παῦλος Μελάς ἔγινε θρύλος, δημοτικὸ τραγούδι, πέρασε στοῦ χώρου τοῦ μύθου. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ ζωντανὸ πλησίασμά του εἶναι δύσκολο ἀπὸ τὸν χώρο τῆς ιστορικῆς ἔρευνας καὶ τῶν πηγῶν. Γιὰ νὰ γνωρίσουμε κάποιους ἀπ' τοὺς μυστικὸς παλμούς τῆς καρδιάς του διαλέξαμε τίς προσωπικὲς του ἐκμυστηρεύσεις, τὴν ἀνάσα τῆς ψυχῆς του, ὅπως βγαίνει ζωντανὴ καὶ ἀνεπιτήδευτη ἀπ' τὰ γράμματα σὲ ἀγαπημένα πρόσωπα καὶ ιδιαίτερα στὴν γυναίκα του Ναταλία. Γράμματα ποὺ γράφονται μέσα σὲ μιὰ ἀμαξοστοιχία, σὲ ἕναν πρόχειρο καταυλισμὸ, κάτω ἀπ' τὴ μουςκεμένη κάπα σὲ κάποιον λημέρι.

Διαβάζοντάς τα νιώθεις ὅλη τὴ φλόγα τῆς νεανικῆς του καρδιάς γιὰ τὴ λατρευτὴ του Νάτα -ἔτσι ἀποκαλεῖ τὴ γυναίκα του- γιὰ τὰ παιδιά του ποὺ λαχταρᾷ καὶ τοὺς δικούς του ἀπ' τὴ μιὰ μεριά καὶ γιὰ τὴ λευτεριά τῆς Μακεδονίας ἀπ' τὴν ἄλλη, ὄραμα ποὺ τὸν σαγηνεύει ἀπ' τὰ παιδικὰ του χρόνια καὶ ποὺ μὲ τὸν καιρὸ ἔγινε πάθος τυραννικὸ.

Ἄρα αὐτὰ εἶναι πολὺ γνωστὰ σὲ ὅλους. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ ἐνδόμυχα γεννιέται σὰν ἀπορία εἶναι ἂν τούτῃ ἡ γνωστὴ φιλοπατρία τοῦ Παύλου Μελά ἦταν μιὰ αὐταξία ἢ βασιζόταν σὲ μιὰ ὑποδομὴ ἄλλης τάξεως. Μὲ ἄλλα λόγια ὑπῆρχε πνευματικὸ ὑπόβαθρο σ' ὅλο τούτο τὸ πατριωτικὸ ἠφαιστίσιο ποὺ ἐκρυβε μὲ πολλὴ σύνεση ὁ ἀριστοκράτης ἀξιωματικὸς καὶ γιὰ τὸ ὁποῖο θυσιάστηκε στὴν ἀνοι-

ξη τῆς ζωῆς του;

Ὁ Παῦλος Μελάς -γεννημένος στὰ 1870- ἀπὸ νωρὶς εἶχε δεῖξει τὴν βαθιὰ του κλίση ν' ἀκολουθήσει τὸ στρατιωτικὸ στάδιο. Εἶχε μεγαλώσει σ' ἕνα περιβάλλον ὅπου ὁ καιμὸς γιὰ τὴ σκλαβωμένη Μακεδονία μπόλιασε τὰ νεανικά του ὄνειρα.

Τὴν ἡμέρα ποὺ ξεκίναγε νὰ καταταγεῖ στὴ Σχολὴ Εὐελπίδων ὁ πατέρας του τοῦ εὐχήθηκε προκοπὴ στὰ μαθήματα καὶ «*φρόνιμα Παῦλο, πειθαρχία, χωρὶς φούριες. Ὑποταγὴ στὸ καθήκον. Ἀκουῖς; Ἐτσι θὰ πάρωμε τὰ Γιάννενα!*»¹.

Καὶ ἡ μάνα του τὸν σταύρωσε καθὼς ἔβγαине ἀπ' τὴν πόρτα καὶ τοῦ 'πε, «*ὁ Θεὸς μαζί σου γιέ μου!*»².

Κι ὅταν τελείωσε τὸν κύκλο τῶν σπουδῶν του γράφει γιὰ τὴ μεγάλη μέρα τῆς ὀρκωμοσίας στὸν πατέρα του.

«Σεβαστέ μου πατέρα,

*... Προχθὲς τὸ πρωτὶ ἔδωκα τὸν νεομνημόν ὄρκον... Δὲν δύνασθε νὰ φαντασθῆτε ὁποῖαν θαθεῖαν ἐντύπωσιν μοῦ ἐνεποίησεν ἡ τελετὴ αὕτη... σὰς παρακαλῶ νὰ μ' εὐχηθῆτε ὅπως ὁ Θεὸς μὲ βοηθήσῃ νὰ τηρήσω ἐντίμως τὸν ὄρκον μου μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τῆς ζωῆς μου!»*³.

Τὸ πρῶτο βάπτισμα τῆς μάχης -λαχτάρω μαζί καὶ πίκρα ἀβάσταχτη- εἶχε πάρει ὁ Παῦλος στὸν πόλεμο τοῦ 1897.

Ὁ ἀποτυχημένος ὅμως πόλεμος τοῦ '97 γέμισε τοὺς Ἕλληνας ταπείνωση καὶ ντροπή. Γράφει ὁ Παῦλος Μελάς «*Ἡ θλίψις καὶ ὁ πόνος ποὺ δοκιμάζω, ἐνισχύουν τὴ λατρεία μου πρὸς τὴν πατρίδα*»⁴. Ἡ Βουλγαρία ἀναθάρρησε καὶ μὲ πρῶτο στόχο τὴν αὐτονομία τῆς Μακεδονίας μὲ χριστιανὸ διοικητὴ, ἐξεδίαζε τοὺς κατοίκους ν' ἀποσχισθοῦν ἀπ' τὸ Πατριαρχεῖο καὶ νὰ γίνουν ἐξαρχικοί. Ἐτσι ἀποκομμένη ἀπ' τὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα θά 'ταν εὐκόλο νὰ παρουσιασθεῖ στοῦ διεθνῆ

“Όταν εφθάσαμεν κάτω εις την πεδιάδα, ο ηγούμενος έσταμάτησε και παρεχόμενος τόν ένα κατόπιν του άλλου, μᾶς ηύλόγει και μᾶς ησπάζετο»¹.

Η ψυχή της αντίστασως στη Μακεδονία, πριν περάσουν τὰ παλληκάρια του Παύλου Μελά, ήταν ο δεσπότης Καστοριάς Γερμανός Καραβαγγέλης που κατευθύνει και βοηθά κάθε πατριωτική κίνηση. Σ’ αυτόν θα παραγγείλει ο Παῦλος τὴν σφραγίδα με τὸ ψευδώνυμο του. Νὰ ἔξει,

«τὸν σταυρὸν και κυκλοτερῶς “ἐν τούτῳ Νίκα” και Μίχης Ζέζας»².

Τὸν ξεκαθαρισμένο στόχο τοῦ ἀγώνα προσπαθεῖ ὁ Παῦλος νὰ μεταδώσει και στοὺς στρατιῶτες του.

«... Εὐχαρίστησα και συνεχάρην τοὺς ἄνδρας ὅλους διὰ τὴν πειθαρχίαν πού ἐτήρησαν, μ’ ὅλας τὰς δοκιμασίας και ἀπογοητεύσεις και ἀπέδωκα τὴν καλὴν των διαγωγὴν εις τὴν συναίσθησιν τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς μας. Τοὺς εἶπα ὅτι ὡς βάσιν τοῦ πολέμου τὸν ὁποῖον ἀνελάβομεν θὰ ἔχωμεν τὴν θρησκείαν, διότι ἐναντίον αὐτῆς πρὸ πάντων ἐπιτίθενται οἱ δοῦλγαροι ἔνεκα τούτου ηξίωσα νὰ τηροῦν εὐλαθῶς τὰ παραγγέλματα τῆς θρησκείας μας... νὰ μὴ βλασφημοῦν, κ. τ. λ.»³.

Και σ’ ἄλλο γράμμα γράφει.

«Ὁμιλῶ πρὸς τοὺς δημογέροντας μετὰ γλυκύτητα και ὡς χριστιανός, περὶ θρησκείας, περὶ Πατριάρχου, περὶ πατρίδος, περὶ Ἑλλάδος, περὶ τῆς τυραννίας τῶν βουλγάρων δολοφόνων, περὶ χιλίων πραγμάτων, ἀποκαλῶν αὐτοὺς ἀδελφούς»⁴.

Τὴν ἀγάπη του ὁ Παῦλος γιὰ τὴν Ἐκκλησία θὰ δείξει χειροπιαστά. Γράφει.

«Εἰς τὸν ἱερέα δίδω 10 φράγκα διὰ τὴν ἔκκλησίαν, τὴν πρώτην τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν ὁποίαν εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν»⁵.

Και σ’ ἄλλο γράμμα.

«Εἰπέ εις τὴν ἀδελφὴν μου Μαρίαν ὅτι ἀνέθεσα εἰς τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ (στὸ Ζέλοδο) τὴν ἀνάγλυφον εἰκόνα τῆς Ἀναστάσεως πού μου ἔδωκεν. Ἦρσε πολὺ και εὐθὺς ὡς ἔγινε γνωστὸν ὅτι ἔρχεται ἀπὸ τὸν ἅγιον Τάφον, ἔγινε ἀντικείμενον λατρείας»⁶.

Σὲ κάθε εὐκαιρία μόνος ἢ μετὰ ἄλλους κα-

ταφεύγει στὴ σκέπη τῆς Ἐκκλησίας.

«21 Μαρτίου 1904

Νάτα μου,

... Χθὲς τὸ ἀπόγευμα ἐπήγαμεν και οἱ τέσσαρες μετὰ τὸν καπετὰν Κώταν και τὸν δήμαρχον εἰς τὸν ἑσπερινόν· δυστυχῶς ἐφθάσαμεν ἄργά, ἀλλ’ ὅπως ἂν ἀνάψαμεν κεριὰ και ἠσπάσθημεν τὰς εἰκόνας»⁷.

Και ἄλλοτε,

«... μετὰ ταῦτα ἔδωκα εἰς τὸν μουχτάρην (δήμαρχον) 2 μετζίτια διὰ τὰς πτωχὰς χήρας τοῦ χωριοῦ, ἐπροσκύνησα εἰς τὴν ἔκκλησίαν και προπεμπόμενος ὑπὸ τοῦ χωριοῦ ὀλοκλήρου, ἀνεχώρησα μετὰ τοὺς ἀνθρώπους μου...»⁸.

Στόχος εἶναι τοὺς παραπλανημένους ἀπὸ τοὺς βουλγάρους χωρικοὺς νὰ ξαναφέρει πάλι στοὺς κόλπους τοῦ Πατριαρχείου.

«... Διὰ τῆς πράξεως ταύτης ὑπεβοήθησα τοὺς κατοίκους νὰ ἐπανέλθουν εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν και νὰ δηλώσουν ἐντὸς δεκαήμερου τὴν ἐπιθυμίαν των ταύτην εἰς τὸν Μητροπολίτην»⁹.

Ἐκεῖ ὁμως πού φαίνεται ἡ οὐσία τῆς πνευματικότητος τοῦ Παύλου Μελά εἶναι ἡ συχνὴ ἀναφορὰ του στὴ συμμετοχὴ του στὰ μυστήρια.

«Ἐξυπνήσαμεν σήμερον εἰς τὰς 5.30’ π.μ. διότι ἐπρόκειτο νὰ μεταλάβωμεν. Ἄλλ’ ὁ πνευματικὸς ἀπήτησε νὰ νηστεύσωμεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· τὸ ἀνεβάλαμεν λοιπὸν διὰ τὴν Μεγάλην Πέμπτην»¹⁰.

Και σὲ ἄλλο γράμμα.

«Ἄλλ’ εἶμαι βέβαιος ὅτι μετὰ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ θὰ πᾶν ὅλα καλά. Εἰπέ εἰς τὴν μητέρα μου ὅτι μετὰ λαβὰ και ὅτι ἡ συνείδησίς μου εἶναι ἡσυχῆ. Τί τὰ θέλεις; Ἡ θρησκεία μας δίδει πολλὴν παρηγορίαν και θάρρος. Ἄλλως τε χάρις εἰς αὐτὴν ἐλυτρώθη και θὰ λυτρωθῆ καθ’ ὀλοκλήριαν ὁ τόπος μας»¹¹.

Τὸ μέγεθος τῆς βαθιᾶς του πίστεως δείχνει ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα γράμματά του.

27 Αὐγούστου 1904

«Παρεκάλεσα τὸν ἡγούμενον νὰ μᾶς ἐπιτρέψει νὰ μεταλάβωμεν εἰς τὴν μονὴν και ἀφοῦ ἔφερε ἀντιρροήσεις, τὸ ἐπέτρεψε ἐπὶ τέλους»¹².

Τὴν ἐπομένην γράφει.

«Μακεδονία, Σάββατο 28 Αὐγούστου 1904. Θέεις Μαυροδούνι.

Νάτα μου,

Χθές ὅταν τελείωσα τὸ γράμμα μου, ἐπῆγα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς μονῆς με τοὺς ἀνδρες μου. Εἶναι παλαιότατη, βυζαντινὴ. Οὐδέποτε με τόσην κατάνυξιν μετέλαθα. Ὅνοῦς μου διαρκῶς ἐστρέφετο πρὸς Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος χάριν ἡμῶν καὶ τῆς θείας θρησκείας Του ὑπέστη τὸ μαρτύριον. Τὸ μέγεθος τῆς θυσίας Του, τὸ μέγεθος τῆς ἀποστολῆς Του μ' ἔκαμναν νὰ αισθάνομαι πόσον μικροὶ καὶ πόσον μακρὰν Αὐτοῦ εὐρισκόμεθα, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως μ' ἐνεθάρρουναν. Πάντοτε Τὸν ἐλάτρευσα διὰ τὴν θρησκείαν Του καὶ Τὸν ἐθαύμασα διὰ τὴν θυσίαν Του. Ἐλπίζω νὰ μᾶς βοηθήσῃ. Αἰσθάνομαι τώρα ἰσχυρὸς, γενναῖος καὶ καλύτερος, ἔτοιμος δὲ νὰ κάμω τὰ πάντα.

Χαίρε, ἀγάπη μου, μὴ μὲ σκέπτεσαι πλέον ἐμένα, ἀλλ' εὐχῆσου διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἀγίας ἀποστολῆς μας. Φίλησε τὴν μητέρα μου καὶ τοὺς ἀδελφούς μου, ὡς ἐπίσης ὅλην τὴν ἀγίαν ἐλληνικὴν καὶ χριστιανικὴν οἰκογενεϊάν σου.

Τὰ παιδιά φιλῶ καὶ εὐλογῶ

Παῦλος

Ἐν βίᾳ διότι ἐπιστρέφει ὁ ὁδηγός μας»²³.

Ὁ Παῦλος Μελάς στὰ γράμματά του δὲ διστάζει νὰ ξεδιπλώσει τὶς πιὸ ἀνθρώπινες, τὶς πιὸ ἀδύνατες πτυχές τῆς ψυχῆς του, ποὺ δείχνουν τὴ βαθιὰ του θρησκευτικότητα.

Γράφει στὶς 26 Ἰουλίου 1904, ὅταν ἀποκλεισμένος καὶ χωρὶς βοήθεια δοκιμάζεται τρομερά.

«Ἐπειτα ἐγὼ θὰ τοὺς ὀμιλήσω. Πρέπει νὰ τοὺς ἐμπνεύσω ἐθνουσιασμὸν, πατριωτισμὸν καὶ θάρρος καὶ πεποίθησιν. Πῶς θὰ τὸ κατορθώσω τὸ τελευταῖον, ἀφοῦ ὁ ἴδιος φοβοῦμαι;

Θεέ μου, βοήθησέ με. Μὴ μὲ ἐγκαταλείπῃς· εἶμαι μόνος, χωρὶς βοήθειαν οὐδαμῶθεν, χωρὶς εἰδήσεις, χωρὶς συνεννοήσεις»²⁴.

Λίγες μέρες πρὶν ἀπὸ τὸν ἀδικο χαμό του, ὅταν ἀπόγνωση κυριεύει τὴν ψυχὴ του ἀπὸ τὴν πορεία τῶν ἐπιχειρήσεων γράφει

12 Σεπτεμβρίου 1904. «Τὸ βράδυ εἰς τὰς ἐπτὰ... ἐπῆγα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ μοναστηρίου, τὴν χαμηλὴν, παναρχαίαν ἐκκλησίαν. Καὶ ἐκεῖ μόνος εἰς τὸ σκότος ἔκλαυσα μὲ ἀπελπισίαν»²⁵.

Μέσα ἀπ' αὐτὲς τὶς προσωπικὲς του ἐξομολογήσεις ὅπου ἀποκαλύπτεται ὅλο τὸ πνευματικὸ ὑπόβαθρο μιᾶς πιστῆς ζωῆς, μποροῦμε νὰ γνωρίσουμε τὴν ἄλλη ὄψη τοῦ θρύλου ποὺ λέγεται Παῦλος Μελάς. Αὐτὸς ποὺ οἱ πατριῶτες τῆς Μακεδονίας τὸν ἤξεραν πρὶν τὸν ἰδοῦν. Νὰ πῶς περιγράφει ὁ Παῦλος μιὰ χαρακτηριστικὴ σκηνὴ ἀναγνωριεῶς του ἀπὸ ἓνα χωρικό.

«Ἄλλ' αἴφνης τὸν βλέπω νὰ μὲ παρατηρεῖ μὲ προσοχὴν. Ἐρχεται ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἐφωτισμένη καλύπτεται καὶ τότε σκύπτει καὶ μοῦ λέγει. Σὲ ξεύρω. Ἀπόρησα... Σὲ εἶδα εἰς τοῦ παπα - Σταύρου, ὁ ὁποῖος μοῦ εἶπεν ὅτι ὅταν ἔλθῃ αὐτός, τότε θὰ γίνουιν μεγάλα πράγματα. Ὁ Θεὸς νὰ σὲ βοηθήσῃ παιδί μου. Ἦταν τόση ἡ χαρὰ του διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ σωτήρος τῆς Μακεδονίας, ὥστε ἐλυπούμην φοβερά ποῦ τὸν διέψευδα· ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθην νὰ τὸν γελάσω καὶ μοῦ ἔκαμε νόημα ὅτι θὰ κρατήσῃ τὸ μυστικόν»²⁶.

Κι ὅταν ὁ θρύλος του ἀπ' τὴ γεμάτη παλληγαριὰ παρουσία του εἶχε ἀπλωθεῖ παντοῦ,

«ὅπου ἤξεραν πῶς θὰ τὸν εὐρισκαν, ἔρχονταν ἄνθρωποι νὰ τὸν ἰδοῦν καὶ τοῦ ἔφεροναν τὰ παιδιά τους νὰ τοῦ φιλήσουν τὸ χέρι»²⁷.

Κι οἱ φτωχοὶ καὶ ἀπλοῖκοι Μακεδόνες μάντευαν τὴν παρουσία τοῦ Παύλου Μελά καὶ ἔδειχναν μὲ κάθε τρόπο τὸν θαυμασμό καὶ τὴν ἀγάπη τους.

Ὁ Π. Μελάς πῆγε νὰ πολεμήσῃ γιὰ τὴ Μακεδονία κι ἂν χρειασθεῖ νὰ πεθάνει γι' αὐτή.

Ὅταν ξεκίναγε τὸν ἀγῶνα ἔγραφε στὴ γυναῖκα του Ναταλία.

«Ἀναλαμβάνω αὐτὸν τὸν ἀγῶνα μὲ ὅλην μου τὴν ψυχὴν καὶ μὲ τὴν ιδέαν ὅτι εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ τὸν ἀναλάβω... Εἶχα καὶ ἔχω τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι δυνάμεθα νὰ ἐργασθῶμεν ἐν Μακεδονία καὶ νὰ σώσωμεν πολλὰ πράγματα. Ἐχων δὲ τὴν

πεποίθησιν ταύτην, ἔχω καὶ ὑπέρτατον καθήκον νὰ θυσιάσω τὸ πᾶν ὅπως πείσω καὶ Κυβέρνησιν καὶ κοινὴν γνώμην περὶ τούτου»²⁸.

Αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ζεῖ καθημερινὰ καὶ θέλει νὰ ἐμπνεύσει στὴν ἀγαπημένη του γυναίκα. Γράφει λίγους μῆνες πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατό του.

«Φεύγω μὲ τὴν καρδίαν μου ἐλαφράν. Δὲν ἀφήνω πίσω μου κανέναν καημόν, διότι σὰς συμπεριλαμβάνω ὅλους μαζί μου εἰς τὴν καρδίαν μου καὶ εἰς τὸν νοῦν μου. Μὲ ὄλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς μου, παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ σὰς κάμῃ ὅλους εὐτυχεῖς.

Ἔχω τὴν πεποίθησιν ὅτι καὶ ὑμᾶς καὶ τὴν ἀγίαν ὑπόθεσιν θὰ εὐλογῆσῃ ὁ Θεός· ἂν ὅμως τυχὸν δὲν θελήσῃ νὰ ἐπιστρέψωμεν, νὰ μὴ λυπηθῆς, ἀλλὰ νὰ εἶσαι γενναία καὶ ὑπερήφανη καὶ νὰ χρησιμεύσῃς ἔτσι ὡς παράδειγμα εἰς ὅλας τὰς ἐλληνίδας. Ἡ ὠραία καὶ ἀγγελικὴ ψυχὴ σου, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ αἰσθανθεῖ ὅπως τὸ θέλω. Σοῦ ἐπαναλαμβάνω ὅτι εἶμαι εὐτυχῆς, εὐτυχέστατος... Δὲν ἀφήνω περιουσίαν εἰς τὴν οἰκογένειάν μου, ἀλλ' ἔχω συναίσθησιν ὅτι ἀφήνω ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐκληρονόμησα ἀπὸ τὸν πατέρα μου, ἀθικτον, ὄνομα τίμιον καὶ ἀγαπητόν»²⁹.

Ὅταν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1904 τὸν κτύπησε μπαμπέσικα ἓνα τούρκικο βόλι, στὸ τέλος μιᾶς συμπλοκῆς, ὁ Παῦλος Μελάς ξεψυχώντας, ἔβγαλε τὸ σταυρὸ πού φοροῦσε καὶ παρακάλεσε τὸν σύντροφό του Πύρζα.

«Τὸν σταυρὸ νὰ τὸν δώσῃς στὴ γυναίκα μου καὶ τὸ ντουφέκι, ὅπως σοῦ εἶπα, τοῦ Μίκη (τοῦ γιοῦ του)· καὶ νὰ τοὺς πῆς, ὅτι τὸ καθήκον μου ἔκαμα»³⁰.

Νὰ ἦταν ἀπλὴ σύμπτωση πού ἡ μάνα του, ὅταν ξεκίναγε γιὰ τὴ Σχολὴ Εὐελπίδων, τὸν χαιρέτησε κἀνοντάς του τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ, κι ἐκεῖνος, ὁ ἀξιωματικὸς Παῦλος Μελάς, πεθαίνοντας στὶς 13 Ὀκτωβρίου 1904 γιὰ τὴν πατρίδα, ἄφησε στὴ δική του οἰκογένεια ἓνα σταυρὸ κι ἓνα ντουφέκι γιὰ κλη-

ρονομιά;

Ὁ Ἴων Δραγοῦμης ἐγράφε μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Παύλου Μελά.

«Μὴ λησμονεῖτε ποτὲ τὸ θάνατο τοῦ παλληκαριοῦ, ἀλλὰ πρὸ πάντων μὴ λησμονεῖτε τὴ ζωὴ του, τὸν ἐνθουσιασμό του, δηλαδὴ τὴ δύναμιν καὶ τὴν τόλμην. Μὴ λησμονεῖτε καὶ τὴν ιδέα πού γιὰ κείνη δούλεψε καὶ ὑπέφερε, οὔτε τὴν πανώρια χώρα ὅπου ἐσκοτώθη. Ἡ ιδέα ἐκείνη καὶ ἡ χώρα θέλουν πολλοὺς ἀκόμα ἥρωες»³¹.

ΖΩΗ ΓΚΕΝΑΚΟΥ

—τ. Ἐπικ. Καθηγήτρια Πανεπιστήμιου
Σημειώσεις:

1. Μελά Π. Ναταλία, *Παῦλος Μελάς*, Ἀθήνα - Γιάννινα 1992, ἐκδ. Δωδώνη, σελ. 31.

2. ὅπ. π.

3. ὅπ. π., σελ. 42.

4. ὅπ. π., σελ. 148.

5. ὅπ. π., σελ. 162.

6. ὅπ. π., σελ. 395.

7. ὅπ. π., σελ. 241.

8. ὅπ. π., σελ. 201.

9. ὅπ. π., σελ. 318.

10. ὅπ. π., σελ. 306.

11. ὅπ. π., σελ. 236 - 37.

12. ὅπ. π., σελ. 372.

13. ὅπ. π., σελ. 370.

14. ὅπ. π., σελ. 385.

15. ὅπ. π., σελ. 371.

16. ὅπ. π., σελ. 254.

17. ὅπ. π., σελ. 252.

18. ὅπ. π., σελ. 393.

19. ὅπ. π., σελ. 395.

20. ὅπ. π., σελ. 254.

21. ὅπ. π., σελ. 97.

22. ὅπ. π., σελ. 330.

23. ὅπ. π., σελ. 330 - 331.

24. ὅπ. π., σελ. 305.

25. ὅπ. π., σελ. 378 - 9.

26. ὅπ. π., σελ. 260.

27. ὅπ. π., σελ. 401 - 2.

28. Μελά Νατ., σελ. 317.

29. ὅπ. π., σελ. 211.

30. ὅπ. π., σελ. 413-4.

31. Βακαλόπουλος Κων/νος, *Ἱστορία τοῦ βορείου Ἑλληνισμοῦ - Μακεδονία, Θεσσαλονίκη 1990*, ἐκδ. Κυριακίδη, σελ. 425.

Ο ΘΡΑΚΙΚΟΣ ΑΓΩΝΑΣ 1904 - 1908

Ἐπιτρέψτέ μου, νὰ ἀνασύρω ἀπὸ τὴ λήθη καὶ νὰ σκιαγραφῶ τὸν Θρακικὸ ἀγῶνα, πού τὸν κάλυψε ἡ αἴγλη τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνα καὶ διεξήχθη τὴν ἴδια περιόδο μὲ αὐτόν.

Ἡ Βουλγαρία δὲν περιορίσθηκε νὰ ἐκβουλγαρίσει τὴ Μακεδονία, ἀλλὰ καὶ τὴ Δυτικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Θράκη, ὅπου ὑστεροῦσε πληθυσμιακά. Πρὸς τοῦτο στηρίχθηκε στὸν Ἐποικισμό, στὴν Ἐκκλησία καὶ στοὺς κομιτατζήδες.

1) *Ἐποικισμός*. Τὸ βουλγαρικὸ στοιχεῖο στὴ Θράκη ἀποτελοῦσε μικρὴ μειοψηφία. Ἐνδεικτικὰ στὴν περιφέρεια τῆς Βιζύης μὲ 38.500 κατοίκους μόνο τὸ 1/10 ἦταν Βουλγαρόφωνοι, χωρὶς οὔτε ἓνα σχολεῖο ἐνῶ οἱ Ἕλληνες διέθεταν 27 σχολεῖα.

Γι' αὐτὸ, ἡ Βουλγαρία ἐπέδωκε τὴ δημιουργία μόνιμων βουλγαρικῶν παροικιῶν, ἀποστέλλοντας ἐργάτες σὲ τουρκικὰ κτήματα, καὶ τὴν ἴδρυση σχολεῖων. Τὴν ἴδια ἐποχὴ, ὁ Ἴων Δραγοῦμης ἀπὸ τὸ Δεδέαγατς ἐπισήμαινε τὴν ἀνάγκη, οἱ Ἕλληνες ἀγρότες τῆς περιοχῆς νὰ ἀγοράσουν γῆ, *ἂν θέλουμε νὰ κρατήσουμε στὰ χέρια τὴ γῆ καὶ νὰ τὴν καλλιεργοῦμε μὲ χέρια ἑλληνικά*.

2) *Ἐκκλησία*. Ὡς πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸ, τὰ πάθη στὴ Θράκη δὲν εἶχαν ἐξαφθεῖ. Πολλοὶ βουλγαρόφωνοι θὰ εἶχαν μείνει πιστοὶ στὸ Πατριαρχεῖο, ἂν εἶχε γίνει προσπάθεια γιὰ τὴ συγκράτησή τους.

Ὅμως, οἱ προξενικὲς ἀρχὲς ἔδειχναν τὴν ἀπαρέσκειά τους πρὸς τοὺς μὴ ἐλληνόφωνους, ὅπως καὶ μερικοὶ μητροπολίτες, γιατί ἦσαν φτωχοὶ, καὶ τοὺς ἐδιώχναν ἀπὸ τὴ μητρόπολη ἀποκαλώντας τους *παλιοβούλγαρους*. Ἀλλὰ καὶ ὅσοι μητροπολίτες πῆγαν νὰ τοὺς ἀγκαλιάσουν διώχθηκαν, ὅπως

ὁ Μελενίκου Εἰρηναῖος, πού ἀπευθυνόταν στὴ γλώσσα τους καὶ τοὺς ἀπέτρεπε νὰ προχωρήσουν στὴν Ἐξαρχία. Γι' αὐτὴ τὴν πολιτικὴ του, τὸν κατηγόρησαν ὅτι ἐκβουλγαρίζει τὴν ἐπαρχία του, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀνακληθεῖ στὴν Πόλη.

3) *Τὰ κομιτᾶτα*. Τὰ κομιτᾶτα στὴ Θράκη ἄρχισαν νὰ δροῦν μὲ κέντρο τὴν Ἀδριανούπολη. Ὅλο καὶ περισσότερο Βούλγαροι λησταντάρτες περνοῦσαν ἀπὸ τὰ σύνορα μὲ τὴν Ἀνατολικὴ Ρουμελία, ἔχοντας τὴν ἀνοχὴ τῶν δωροδοκούμενων Τούρκων καὶ Ἀγγλων ἀξιωματικῶν, πού ἐνδιαφέρονταν νὰ ἀποσπάσουν ἀπὸ τὴ ρωσικὴ ἐπιρροὴ τοὺς Πρώσσοις τῶν Βαλκανίων. Τὸ *Ἀνώτατο Μακεδονικὸ Ἀδριανουπολίτικο Κομιτᾶτο* στὴ Φιλιππούπολη ὀργάνωσε συμμορίες, γιὰ νὰ δράσουν στὸ διλαέτι Ἀδριανουπόλεως. Τὸν Ἰούλιο 1903, ὑπῆρχαν 170 βουλγαρικὲς συμμορίες, πού συνεννοοῦνταν μὲ Ἑβραίους τῆς Αὐστρίας καὶ μετέφεραν τὸ τελευταῖο ἐξάμηνο ἀπὸ τὴν Εὐρῶπῃ περιπίπτου 6 τόννους δυναμίτιδος, καὶ πολλὰ ὅπλα, πού τὰ ἔκρυβαν γύρω ἀπὸ τὴ Φιλιππούπολη. Τὰ βουλγαρικὰ ἀνταρτικὰ σώματα δροῦσαν ἀνενόχλητα σὲ μεγάλη ἔκταση. Ὁ ἐξαρχικὸς μητροπολίτης Νευροκοπίου διατάσσει τὴ σφαγὴ τοῦ Ἕλληνα δικαστῆ Κ. Χριστίδη καὶ αὐτοσπαλλάσσεται μὲ τὴ δικαιολογία *«Ὁ φόνος Ἕλληνα συγχωρεῖται»*.

Ρωσικὴ ναυτιλιακὴ ἐταιρεία, μὲ 80 πλοῖα, ἐπιχορηγούμενη ἀπὸ τὴν ρωσικὴ κυβέρνηση, μὲ ἔδρα τὴν Ὀδησό, ἐγκαινίασε τὴ γραμμὴ Κωνσταντῆζα, Βάρνα, Πύργος, Κωνσταντινούπολις, Δεδέαγατς, Πόρτο-Λάγο, Καβάλα, Ἄθως, Θεσσαλονίκη, Βόλος, Σμύρνη. Ἡ ἐταιρεία, ὀνομαζόταν

Βουλγαρομακεδονική και είναι πρόδηλο, ότι δὲν ἀποσκοποῦσε στὴν ἐξυπηρέτηση ἐμπορικῶν συμφερόντων.

Κατὰ τὴν ἐξέγερση τοῦ Ἡλιντεν, 1200 περίπου κομιτατζήδες, στὴν περιοχὴ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, πυρπόλησαν εἰκοσι χωριά και ἐφόνευσαν πολλοὺς Τούρκους και Ἑλληνες. Οἱ Τούρκοι κινητοποίησαν στρατιωτικὴ δύναμη, πὺ μαζί μὲ Βασιβουζούκους, ἐπιδόθηκαν σὲ φόνους. Κατέστρεψαν πολλὰ χωριά, μεταξύ τῶν ὁποίων τὰ καθαρῶς ἑλληνικά χωριά Σκοπὸς και Εὐκαρπία, πὺ δὲν εἶχαν καμιά σχέση μὲ τὴν ἐξέγερση. Ἀπὸ τὴν περιοχὴ αὐτή, 12.000 περίπου κάτοικοι ἀναγκάστηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὰ σπίτια τους και νὰ κατευθυνθοῦν πρόσφυγες στὴ Βουλγαρία.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

Ἡ ἑλληνικὴ ἀντίδραση

Στὴ Θράκη, ἡ ἑλληνικὴ ὀργάνωση και ἀντίσταση στὶς βουλγαρικὲς ἐνέργειες ὑστεροῦσαν σημαντικά. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν ὑπῆρχε ὄριο ἐπαφῆς μὲ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ σχέδιο τῆς Ἐπιτροπῆς στὴν Ἀθήνα γιὰ τὸν Μακεδονικὸ Ἀγῶνα δὲν κάλυπτε τὴν Θράκη.

Οἱ προύχοντες τῆς Ἀδριανουπόλεως και τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν δημιούργησαν μίᾶ ἄτυπη Ἐπαναστατικὴ Ὀργάνωση τὸ 1905 και ἔστειλαν στὴν Ἀθήνα τὸν ἀρχιδιάκονο τῆς μητροπόλεως Σαράντα Ἐκκλησιῶν Ἀλέξανδρο Παπαδόπουλο, γιὰ νὰ συνεννοηθεῖ μὲ τὸ Μακεδονικὸ Κομιτᾶτο.

Τὸ 1907 ἦρθε στὴν Ἀδριανούπολη ὁ ὑπολοχαγὸς Στυλιανὸς Γονατᾶς, ὡς γραφέας τοῦ ἐκεῖ προξενείου, μὲ τὸ ψευδῶνυμο Στέργιος Γρηγορίου. Ἐπικουρούμενος, ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς τοῦ Γυμνασίου Ἀδριανουπόλεως, τοὺς Ἑλληνες προξενικούς πράκτορες¹ και τὴν “Πανελλήνιον Ὀργάνωσιν”, ἀναπτέρωσε τὸ ἐθνικὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων και ἔθεσε στέρα θεμέλια στὸν θρακικὸ ἀγῶνα. Διέθεσε λαχεῖα τοῦ Στόλου, γιὰ νὰ συσφίξει τοὺς δεσμοὺς τοῦ ὑποδούλου μὲ τὸν ἐλεύθερο ἑλληνισμὸ και γιὰ

νὰ ἐνθαρρύνει τὴ συνωμοτικὴ κινητοποίηση τοῦ ἑλληνισμοῦ. Σύντομα, δημιουργήθηκαν ἀνταρτικοὶ πυρῆνες σὲ ὅλες τὶς πόλεις και κωμοπόλεις.

Τὰ πρῶτα ὄπλα ἀγόρασε ἀπὸ Τούρκους ὁ γιατρὸς τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν Κεραμεύς και τὰ διένειμε στὴν περιοχὴ τῆς Βιζύης. Τὰ περισσότερα ὅμως ὄπλα, διοχετεύθηκαν μὲσφ Βόλου, Σκοπέλου και Δεδεάγατς, μὲ ἓνα διασκευασμένο κατάλληλα παλαιὸ μικρὸ τορπιλλοβόλο, μὲ κυβερνήτη τὸν ἀνθυποπλοίαρχο Ἰ. Δεμέστιχα. Καπετάνιοι ἀπὸ τὴ Μαρώνια, ἔφεραν ὄπλα ἀπὸ τὴ Σύρο νύκτα και τὰ ἐκρυβαν σὲ παραθαλάσσιες σπηλιές ἢ σὲ χριστιανικοὺς τάφους τῆς Μαρώνιας και τῆς Μάκρης. Ἄλλοι, πάλι μετέφεραν ὄπλα στὴν Αἴνο και ἀπὸ ἐκεῖ τὰ προωθοῦσαν πρὸς διανομὴ σὲ διάφορα χωριά, ποικιλοτρόπως. Ἐνδεικτικά, στὸ χωριὸ Μπάρρα, ἐπτά γκράδες ἔφεσαν μὲσφ Ἀδριανουπόλεως μὲσα σὲ βαρέλια κρασιοῦ. Ὁ δάσκαλος τὰ ἔδωσε σὲ ἐμπιστά του πρόσωπα, πὺ τὰ ὄρκισε μὲσα στὴν ἐκκλησία. Τὸ ὄνομα του: Γεώργιος Κονδύλης. Μέχρι τὸν Ἰούλιο τοῦ 1909 μετεφέρθηκαν στὴ Θράκη 2.100 βραχύκανα και μακρύκανα ὄπλα τύπου γκρά.

Δεκαεπτὰ Ἑλληνες ἀξιωματικοὶ και ὑπαξιωματικοὶ, πῆγαν στὴ Θράκη, μὲ τὴν εἰκονικὴ ιδιότητα διδασκάλου, ἐμπορικοῦ ἀντιπροσώπου, ἀσφαλιστικοῦ πράκτορα, προξενικοῦ ὑπαλλήλου και δημιούργησαν ἑπαναστατικούς πυρῆνες σὲ ὅλες τὶς κωμοπόλεις και στὰ περισσότερα χωριά.

Περιοριζόμαστε στὴ μνεία τῆς δράσεως τοῦ *Γεωργίου Κονδύλη* (1879 - 1936), πὺ ἔδρασε στὴν *Ἀνατολικὴ Θράκη*. Ἦλθε τὸ 1905 στὴν Ἀγαθούπολη (κωμόπολη τοῦ Εὐξείνου Πόντου), ὡς ἐμπορικὸς ἀντιπρόσωπος τοῦ οἴκου Καμπᾶ. Ὀργάνωσε τὸ πρῶτο ἀντάρτικο σῶμα στὴ Σωζόπολη και ἀπὸ τὸ λημέρι του (τὰ βουνὰ τῆς Στράντζας) ἔδρασε ὡς πραγματικὸς ἐθνικὸς ἀφῆρπνιστὴς και κατηχητὴς. Τὸ ἐπόμενο ἔτος, μὲ τὸ ψευδῶνυμο Νικόλαος Ζάγκας, πῆγε στὸ Σαμακόδι και μετὰ στὴ Βιζύη, ὡς δά-

σκαλος. Εκεί, συνέχισε την πατριωτική του δράση, μέχρι το 1907, όποτε όλοι οι άξιωματικοί ανακλήθηκαν στην Άθήνα, έξ αιτίας μιās άστοχης ενέργειας του προξένου Άδριανουπόλεως.

Ένοπλες ομάδες στη Βιζύη εξόντωσαν εκείνες τών Βουλγάρων κομιτατζήδων Σισμάνωφ και Ντίκωφ, που με βάση εξορμήσεως τὰ Πινακά της Βιζύης μάστιζαν τις ελληνικές περιοχές.

Η έκκλησία και άπλοι πολίτες ήσαν οι στυλοβάτες του άγώνα. Στη *Ξάνθη* στυλοβάτης του άγώνα ήταν η δημογεροντία με τον μητροπολίτη Ίωακείμ και ο σύλλογος “Ορφεύς”. Οι έμποροι της πόλεως δέν προσλάμβαναν βούλγαρους εργάτες. Τὰ μοναστήρια της Παναγίας Καλαμάς, της Άρχαγγελίτισσας και τών Παμμεγίστων Ταξιαρχών χρησίμευσαν ως κρησφύγετα. Ο ιερέας Δημήτρης Παπατοίτος κυκλοφορούσε και λειτουργούσε με πιστόλι.

Στην *Κομοτηνή*, έπικεφαλής της Έπιτροπής του Άγώνα ήταν ο άρχιερατικός έπίτροπος Νικόλαος Σακελλαριάδης. Τὰ Χριστούγεννα του 1908, δεκαπενταμελής ομάδα, από ψυχωμένα παλληκάρια της Κομοτηνής, συνέλαβε, φίμωσε τον Βούλγαρο ιερέα και κατέστρεψε τη βουλγαρική εκκλησία, που είχε εγκαταστήσει το βουλγαρικό κομιτάτο στην οικία του Έλληνα άγωνιστή Σασάλη.

Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΣΤΗ ΒΟΡΕΙΑ ΘΡΑΚΗ

Η έπιτυχής εξέλιξη του Μακεδονικού άγώνα είχε δυσμενή αντίκτυπο στους Έλληνες της Βόρειας Θράκης. Η βουλγαρική κυβέρνηση έροριξε το σύνθημα: «Άξιος περιφρονήσεως θά είναι ο Βούλγαρος εκείνος, που δέν θά έκδικηθῆ ένα τουλάχιστον υπόδουλον Έλληνα».

1) *Στη Βάρνα*. Η άρχη έγινε από τη Βάρνα. Άφορμη υπήρξε η έκδημία του μητροπολίτη Βάρνας Πολυκάρπου, το 1906. Στη Βάρνα κατοικοῦσαν τότε 10.000 Έλληνες, που συντηρούσαν πέντε (5) εκκλη-

σίες και έπτά (7) σχολεία.

Η έφημερίδα της Φιλιππουπόλεως Νόβα Μαρίτσα, στις 17 Μαρτίου 1906, με δημοσίευμά της κάλεσε τους Βουλγάρους νά έμποδίσουν την αποδίβαση του εκλεγέντος νέου μητροπολίτου Βάρνας Νεοφύτου. “*Η παρουσία, έγραφε, Έλλήνων ιεραρχών στη Βουλγαρία είναι πολιτικά και έθνικά άσύμφωρη, καθόσον έκφανιλίζει το έθνικό γόητρο και μειώνει την άνεξαρτησία του Κράτους*». Στις 3 Ίουνίου 1906, οι Βούλγαροι, λιθοβολώντας τη λέμβο που έφερε τον μητροπολίτη, έμπόδισαν την αποδίβαση του και τον διακωμώδησαν, κατά τρόπο χλευαστικό, που άποθανاتیσθηκε σε έπιστολικά δελτάρια (περιέφεραν το ύπομονετικώτερο τών ζώων με την έπιγραφή “*Metropolit Gaiduris, Elenus Elada*”).

2) *Τὰ γεγονότα στη Φιλιππούπολη*. Μετά από έναμιο μήνα (16 Ίουλίου 1906), βίαια έπεισόδια, που θυμίζουν έντονα εκείνα του 1955 στην Κωνσταντινούπολη, έκτυλίχθηκαν στη Φιλιππούπολη.

Σχετική πρόσκληση έγραφε: «*Οί έν Μακεδονία άδελφοί μας ύφίστανται μαρτύρια έκ μέρους τών Έλλήνων άνταρτών. Τὰ Έλληνικά αυτά στίφη, τὰ όποια σπανίως άπαντώνται εις την Ίστορία τών Έθνών, διατηρούνται υπό της Έλληνικής Κυβερνήσεως, καθοδηγούνται υπό του μυσσαρού Έλληνικού Πατριαρχείου και το φοβερώτερον, βοηθούνται και έξοπλίζονται υπό τών έντοπιών Έλλήνων, Βουλγάρων υπηκόων*». Και δέν είχαν άδικο. Πολλά παλληκάρια από τον Στενίμαχο πολέμησαν στη Μακεδονία και μερικά από αυτά με τον Τέλο Άγρα στη λίμνη τών Γιαννιτσών.

Την Κυριακή, 16 Ίουλίου 1906 Βούλγαροι κατέλαβαν την εκκλησία του Άγίου Χαραλάμπους και έδωξαν τον ιερέα και τον νεωκόρο. Από την πλατεία Τζουμαγιάς, συμμορία 300 Βουλγάρων, ξεχύθηκε με ρόπαλα, περίστροφα και τσεκούρια, στους δρόμους. Έφθασαν στο Μητροπολιτικό Μέγαρο, όπου όρμησαν μέσα και το λεηλάτησαν. Τον άρχιερατικό έπίτροπο Φώ-

Βουλγαρομακεδονική και είναι πρόδηλο, ότι δεν άποσκοπούσε στην έξυπνρήτηση έμπορικων συμφερόντων.

Κατά την έξέγερση του Ήλιντεν, 1200 περίπου κομιτατζήδες, στην περιοχή των Σαράντα Έκκλησιών, πυρπόλησαν είκοσι χωριά και έφόνευσαν πολλούς Τούρκους και Έλληνες. Οί Τούρκοι κινητοποίησαν στρατιωτική δύναμη, που μαζί με Βασιδουζούκους, έπιδόθηκαν σε φόνους. Κατέστρεψαν πολλά χωριά, μεταξύ των οποίων τα καθαρως έλληνικά χωριά Σκοπός και Ευκαρπία, που δεν είχαν καμιά σχέση με την έξέγερση. Από την περιοχή αυτή, 12.000 περίπου κάτοικοι αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους και να κατευθυνθούν πρόσφυγες στη Βουλγαρία.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

Η έλληνική αντίδραση

Στη Θράκη, ή έλληνική όργάνωση και αντίσταση στις βουλγαρικές ενέργειες ύστερούσαν σημαντικά. Και τούτο, διότι δεν υπήρχε όριο έπαφής με την Ελλάδα. Το σχέδιο της Έπιτροπής στην Αθήνα για τον Μακεδονικό Αγώνα δεν κάλυπτε την Θράκη.

Οί προύχοντες της Άδριανούπολεως και των Σαράντα Έκκλησιών δημιούργησαν μία άτυπη Έπαναστατική Όργάνωση τó 1905 και έστειλαν στην Αθήνα τόν αρχιδιάκονο της μητροπόλεως Σαράντα Έκκλησιών Άλέξανδρο Παπαδόπουλο, για να συνεννοηθεί με τó Μακεδονικό Κομιτάτο.

Τó 1907 ήρθε στην Άδριανούπολη ó ύπολοχαγός Στυλιανός Γονατάς, ως γραφέας τού εκεί προξενείου, με τó ψευδώνυμο Στέργιος Γρηγορίου. Έπικουρούμενος, από τούς καθηγητές τού Γυμνασίου Άδριανούπολεως, τούς Έλληνες προξενικούς πράκτορες¹ και την “Πανελλήνιον Όργάνωσιν”, αναπτέρωσε τó έθνικό φρόνημα των Έλλήνων και έθεσε στέρεα θεμέλια στόν θρακικό αγώνα. Διέθεσε λαχεία τού Στόλου, για να συσφίξει τούς δεσμούς τού ύποδούλου με τόν έλευθερο έλληνισμό και για

να ένθαρρύνει τή συνωμοτική κινητοποίηση τού έλληνισμού. Σύντομα, δημιουργήθηκαν άνταρτικοί πυρήνες σε όλες τις πόλεις και κωμοπόλεις.

Τά πρώτα όπλα άγόρασε από Τούρκους ó γιατρός των Σαράντα Έκκλησιών Κεραμεύς και τά διένειμε στην περιοχή τής Βιζύης. Τά περισσότερα όμως όπλα, διοχετεύθηκαν μέσω Βόλου, Σκοπέλου και Δεδέαγατς, με ένα διασκευασμένο κατάλληλα παλαιό μικρό τορπιλλοδόλο, με κυβερνήτη τόν άνθυποπλοίαρχο Ί. Δεμέστιχα. Καπετάνιοι από τή Μαρώνεια, έφεραν όπλα από τή Σύρο νύκτα και τά έκρυβαν σε παραθαλάσσιες σπηλιές ή σε χριστιανικούς τάφους τής Μαρώνειας και τής Μάκρης. Άλλοι, πάλι μετέφεραν όπλα στην Αίνο και από εκεί τά προωθούσαν προς διανομή σε διάφορα χωριά, ποικιλοτρόπως. Ένδεικτικά, στό χωριό Μπάρα, έπτά γκράδες έφτασαν μέσω Άδριανούπολεως μέσα σε βαρέλια κρασιού. Ό δάσκαλος τά έδωσε σε έμπιστά του πρόσωπα, που τά όρκισε μέσα στην έκκλησία. Τó όνομα του: Γεώργιος Κονδύλης. Μέχρι τόν Ίούλιο τού 1909 μετεφέρθηκαν στη Θράκη 2.100 βραχύκανα και μακρύκανα όπλα τύπου γκρά.

Δεκαεπτά Έλληνες άξιωματικοί και ύπαξιωματικοί, πήγαν στη Θράκη, με τήν εικονική ιδιότητα διδασκάλου, έμπορικού αντιπροσώπου, ασφαλιστικού πράκτορα, προξενικού ύπαλλήλου και δημιούργησαν έπαναστατικούς πυρήνες σε όλες τις κωμοπόλεις και στα περισσότερα χωριά.

Περιοριζόμαστε στη μνεία τής δράσεως τού *Γεωργίου Κονδύλη* (1879 - 1936), που έδρασε στην *Άνατολική Θράκη*. Ήλθε τó 1905 στην Άγαθούπολη (κωμόπολη τού Εύξεινου Πόντου), ως έμπορικός αντιπρόσωπος τού οίκου Καμπά. Όργάνωσε τó πρώτο άντάρτικο σώμα στη Σωζόπολη και από τó λημέρι του (τά βουνά τής Στράντζας) έδρασε ως πραγματικός έθνικός άφυπνιστής και κατηχητής. Τó έπόμενο έτος, με τó ψευδώνυμο Νικόλαος Ζάγκας, πήγε στό Σαμακόδι και μετά στη Βιζύη, ως δά-

τιο Μανιάτη (μετέπειτα Οίκουμενικό Πατριάρχη) ἔριξαν ἀπὸ τὸν ἐπάνω ὄροφο, ἀφοῦ τοῦ ἀπέσπασαν τὶς τρίχες τῆς κεφαλῆς του. Τὸν μητροπολιτικὸ ναὸ τῆς Ἁγίας Μαρίνας, μετέβαλαν σὲ ἐρείπια. Ἡ νεόδμητη Μαράσλειος Σχολή, ἡ Κεντρικὴ Σχολὴ Ἀρρένων, τὸ Παρθεναγωγεῖο καὶ πολλὰ καταστήματα λεηλατήθηκαν. Ἡ βουλγαρικὴ χωροφυλακὴ βοηθοῦσε τοὺς διαδηλωτές. Ὁ γειτονικὸς Στενήμαχος τυχαίως γλύτωσε. Μετὰ ἀπὸ τὰ γεγονότα στὴ Φιλίππουπολη, οἱ Στενημαχίτες ἐξοπλίσθησαν καὶ ἐπέστησαν στὴν βουλγαρικὴ κυβέρνησι τὴν προσοχή, γιὰ τὸν κίνδυνο ταραχῶν. Ἡ κυβέρνηση δημοσίᾳ μὲν κατέστησε ὑπεύθυνο τὸν βούλγαρο νομάρχη, ἀλλὰ, μὲ ἀπόρητο τηλεγράφημα, πού περιῆλθε στὰ χεῖρα τοῦ ἀναπληρωτῆ νομάρχου, τοῦ Ἑλληνα Ἀποστολοῦ Τσοῦντα, ὁ ὁποῖος τὸ ἀπέκρυψε, ὄριξε τὰ ἀντίθετα.

3) *Ἡ πυρπόλησι τῆς Ἀγχιάλου.* Μετὰ ἀπὸ 15 μέρες πυρπολήθηκε ἡ Ἀγχιάλος, πού εἶχε 6.000 Ἕλληνες. Ἄτακτα στίφη Βουλγάρων ἦλθαν ἀπὸ τὸν Πύργο καὶ τὴν Κυριακὴ 30 Ἰουλίου ὤρμησαν στὴν ἑλληνικὴ ἐκκλησία καὶ τὸ σχολεῖο, ἀλλὰ βρῆκαν ἀντίστασι ἐκ μέρους τῶν Ἀγχιαλιτῶν. Οἱ Βούλγαροι ἔβαλαν φωτιά. Πολλοὶ κήκον ζωντανοὶ στὴν ἐκκλησία τῆς Παναγίας. Ὁ ἀπολογισμὸς: 79 ἄτομα ἐσφαγιάσθησαν, πυρπολήθησαν 1000 σπίτια, 200 καταστήματα, ὁ μητροπολιτικὸς ναός, δύο σχολεῖα καὶ ἡ Βιβλιοθήκη. Σὲ ἐκκλήσι τοῦ Μητροπολίτη Ἀθηνῶν, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρου ἀπάντησε ὅτι «*ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε ἐνεργεῖ εἰς ζητήματα, ἅτινα ἔχουσιν πολιτικὸν χαρακτῆρα*». Ὁ διωγμὸς τοῦ Ἰουλίου ὀργανώθηκε μέχρι τὴν τελευταία λεπτομέρεια ἀπὸ τὴν Βουλγαρικὴν κυβέρνησι καὶ ἐκτελέσθηκε ἀπὸ τὸν βουλγαρομακεδόνα(;;) ὑπουργὸ Ἐσωτερικῶν

κῶν Γεννάδιεφ.

4. *Ὁ ξεριζωμὸς.* Ἀπὸ τοὺς διασωθέντες Ἀγχιαλίτες παρέμειναν στὴν πόλιν τους 2.000 Ἕλληνες. Οἱ ὑπόλοιποι ἦλθαν στὴ Θεσσαλία καὶ ἴδρυσαν τὴ Νέα Ἀγχιάλο. Τὸ ἐλῶδες κλίμα τοὺς ἀποδεκάτισε. Γι' αὐτὸ, 200 περίπου οἰκογένειες ἐπέστρεψαν στὴν Ἀγχιάλο, προτιμώντας τὸν ἐκβουλαρισμὸ παρὰ τὸν ἀφανισμὸ. Ἄλλοι, μαζί μὲ Στενημαχίτες ἐγκαταστάθηκαν στὴν περιφέρεια τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ τῶν Σαράντα Ἐκκλησιῶν, γιὰ νὰ ξεριζωθοῦν καὶ πάλι, τὸ 1922. Κάτοικοι τῆς Φιλίππουπόλεως ἴδρυσαν τὴ Νέα Φιλίππουπολη στὴ Λάρισα καὶ 900 Σαζοπολίτες ἐγκαταστάθηκαν καὶ δημιούργησαν τὴν Εὐξεινούπολη, κοντὰ στὸν Ἄλμυρό. Οἱ κάτοικοι τῆς Μεσημβρίας, παρέδωσαν τὴν πόλιν τους καὶ προσχώρησαν στὴν Ἐξαρχία. Τὸ ἴδιο ἔπραξε ἡ Σωζόπολις, ἀλλὰ καὶ ἡ περιφέρεια τοῦ Καβακλή, ὅταν Καβακλιῶτες θανατώθηκαν ἀπὸ τὸν βουλγαρικὸ στρατὸ, προσπαθώντας νὰ περάσουν τὴ Βουλγαρικὴ μεθόριον.

Ἡ Ἱστορία, ἄλλοι λέγουν ὅτι διδάσκει καὶ ἄλλοι ὅτι δὲν διδάσκει, γι' αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται. Ἐκτιμᾶται, ὅτι ἡ Ἱστορία πράγματι διδάσκει, ἀρκεῖ ἐμεῖς νὰ θέλωμε νὰ διδαχθοῦμε².

Ν. Π. ΣΟΪΛΕΝΤΑΚΗΣ

Δρ. Νομ. Πρόεδρος Ἐφετῶν
Διοικητικῶν Δικαστηρίων

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

1. Μεταξὺ αὐτῶν καὶ ὁ ὑποπρόξενος στὸ Δεδέαγατς Εὐθύμιος Κανελλόπουλος, ὑπατος ἀρμοστής μας στὴν Πόλιν τὸ 1920 - 1922. Προτομὴ του θρῖσκεται στὴν εἰσοδὸ ἐνὸς μαρμαρογλυφεῖου στὴν ὁδὸ Ἀναπαύσεως στὸ Α' Νεκροταφεῖο. Νομίζω, ὅτι κάπου ἀλλοῦ ἔπρεπε νὰ θρῖσκεται, ἴσως στὴν Ἀλεξανδρούπολη, πάντως ὄχι ἐκεῖ, πρὸς πώλησιν.

2. βλ. ἐκτενῶς, Ν. Σοῦλεντάκη, Ἱστορία τοῦ Θρακικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἐκδ. Παπαζήση, 2004, τομ. 2ος, κεφ.10.

QUIS CUSTODIAT CUSTODES (Ποιὸς θὰ φυλάξει τοὺς φύλακες;)

Ι. Ἀπὸ τὴν Πολιτικὴ Οἰκονομία γνωρίζουμε ὅτι γιὰ νὰ λειτουργήσῃ ὁμαλὰ καὶ παραγωγικὰ μία ἐμπορικὴ, βιοτεχνικὴ ἢ βιομηχανικὴ Ἐπιχείρηση εἶναι ἀπαραίτητο τὸ *management*, ποὺ περιλαμβάνει τέσσερα στοιχεῖα: Προγραμματισμὸ, Ὁργάνωση, Στελέχωση καὶ Ἐλεγχος. Καὶ τὰ μὲν δύο πρῶτα, ὁ Προγραμματισμὸς καὶ ἡ Ὁργάνωση, προϋποθέτουν εἰδικὲς γνώσεις καὶ ἐμπειρία, ποὺ αὐτονόητα διαθέτει ὁ *manager*. Τὰ ἄλλα δύο στοιχεῖα ὅμως, ἡ Στελέχωση καὶ ὁ Ἐλεγχος, ἐξασφαλίζονται ἐφ' ὅσον ἐπιτυγχάνεται ἡ δημιουργικὴ συμμετοχὴ ἀφ' ἑνὸς σωστὰ ἐπιλεγμένων Στελεχῶν, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ διαθέτουν ὄχι μόνον θεωρητικὲς γνώσεις καὶ πρακτικὴ ἐμπειρία ἀλλὰ κυρίως ἀκεραιότητα χαρακτήρα, δηλαδή ἐντιμότητα, οἱ δὲ Ἐλεγκτές, ποὺ καὶ αὐτοὶ δὲν πρέπει νὰ στεροῦνται γνώσεων ἐπὶ τοῦ ἐλεγκτέου ἀντικειμένου, πρωταρχικὰ καὶ αὐτονόητα πρέπει νὰ διαθέτουν ψυχικὴ ἀντοχὴ, γιὰ νὰ ἀνθίστανται στὶς «ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν πιέσεις», ὥστε νὰ μὴ παρέχουν ἐπιπόλαια ἢ ἐπιλήψιμα τὴν συγκατάθεσίν τους σὲ ὀφθαλμοφανεῖς κατὰ κανόνα παραλήψεις ἢ παρανομίες.

Καὶ διερωτᾶται κανεὶς: Ἐὰν γιὰ τὴν ἀσκηση τοῦ *management* σὲ ἐπιχειρηματικὲς δραστηριότητες μὲ καθαρὰ οἰκονομικὸ ἀντικείμενο εἶναι αὐτονόητο ὅτι δὲν ἀρκοῦν οἱ ὅποιες ἐξειδικευμένες γνώσεις καὶ ἡ πλουσιώτερη πρακτικὴ ἐμπειρία τοῦ *manager*, ἀλλὰ ἀπαιτεῖται καὶ ἡ θετικὴ συμβολὴ τόσο τοῦ μὲ αὐστηρὰ κριτήρια ἐπιλεγόμενου «προσωπικοῦ», ὅσο καὶ ἡ ἐπιλογὴ «ἀδιάφθορων» Ἐλεγκτῶν, ποῖες προϋποθέσεις πρέπει νὰ συντρέχουν γιὰ τὴν ὁμαλὴ λειτουργία μιᾶς ὁλόκληρης Κοινωνίας; Πῶς δηλαδή θὰ ἐξασφαλισθῇ στὴν πράξη ἡ τή-

ρηση βασικῶν κανόνων ὀρθῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς ἀπὸ ὅλους τοὺς πολῖτες, μὲ αὐσοσεβασμὸ ἀλλὰ καὶ μὲ πειθαρχία στὶς ἐντολὲς τῶν ὑπευθύνων «ταγῶν» τῆς Πολιτείας, οἱ ὁποῖοι *ex officio* ἀσκοῦν -ἢ μᾶλλον πρέπει νὰ ἀσκοῦν- τὴν ἐποπτεία τῆς ἐφαρμογῆς τῶν κανόνων «κοινωνικῆς εὐταξίας»;

Μία ἀξιόπιστη «ἀκτινογραφία» τῆς σύγχρονης Ἑλληνικῆς Κοινωνίας, ποὺ θὰ παρουσίαζε τὴν καθημερινὴ συμπεριφορὰ τῶν ἀπλῶν καὶ κατὰ κανόνα εὐπόληπτων πολιτῶν καὶ τὴν δραστηριότητα τῶν Κρατικῶν Ἐλεγκτικῶν Ὁργάνων, θὰ μᾶς ἐδειχνε καθαρὰ τὴν ἀκόλουθη εἰκόνα:

1. Κατ' ἀρχὴν θὰ μπορούσαμε νὰ ἀντιληφθοῦμε ἢ μᾶλλον νὰ συνειδητοποιήσουμε τὴν σοβαρότητα καὶ τὴν ἔκταση τῶν παραβάσεων ἀπὸ πολλοὺς πολῖτες οὐσιωδῶν Κανόνων ὀρθῆς κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς, ποὺ, μπορεῖ νὰ μὴ ἀποτελοῦν εἰδεχθῆ ἐγκλήματα κακούργηματικῆς χαρακτήρα, τὰ ὁποῖα διαπράττονται ἀπὸ «ἐπαγγελματίες» ἢ «ἐκ περιστάσεως» ἐγκληματίες, διαταράσσουν ὅμως τὴν «κοινωνικὴ εὐταξία καὶ εὐπρέπεια» καὶ ἀποτελοῦν σχεδὸν καθεστῶς. Τὸ χειρότερο δὲ καὶ τὸ πιὸ ἀνησυχητικὸ εἶναι ὅτι αὐτὸ τὸ καθεστῶς ἀντιμετωπίζεται συνήθως εἴτε παθητικὰ καὶ μοιρολατρικὰ, εἴτε μὲ τὴν πρόχειρη διαπίστωση -«δικαιολογία» ὅτι «δὲν ὑπάρχει Κράτος γιὰ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν Τάξη». Εἶναι ὁ εὐκόλος τρόπος νὰ ἀπαλλάξουμε ἑαυτοὺς «πάσης εὐθύνης», ἐνῶ θὰ μπορούσαμε, μὲ ὑπεύθυνες καταγγελίες ἢ μὲ ὁμαδικὲς διαμαρτυρίες, νὰ ἀπαιτήσουμε τὴν ἐφαρμογὴ τῶν Νόμων ἀπὸ τὰ ὄργανα τῆς Πολιτείας.

Ἐνδεικτικὰ θὰ ἀναφέρουμε ἐδῶ μερικὲς ἀπὸ τίς κραυγαλέες παραβιάσεις κανόνων

κοινωνικής συμπεριφοράς, στις όποιες υποπίπτουν πολλοί «ευυπόληπτοι πολίτες», στην κατηγορία των όποιων ασφαλώς πιστεύουμε ότι ανήκουμε, και οι όποιες αποτελούν, έδω στην Ελλάδα, καθημερινή πραγματικότητα.

– Ποιός από τους Έλληνες «γιωταχήδες» ή δικυκλιστές, κυρίως νεαρής ηλικίας, δεν παραβιάζει καθημερινά βασικές διατάξεις του Κ.Ο.Κ. όπως π.χ. το όριο ταχύτητας και την προτεραιότητα, με αποτέλεσμα να θρηνούμε, κατά την επίσημη Στατιστική, 2000 νεκρούς κάθε χρόνο από τροχαία ατυχήματα και χιλιάδες τραυματίες που συχνά καταλήγουν σε αναπηρικά αμαξίδια;

– Και πόσοι νεαροί οδηγοί δικύκλων, παραβαίνοντας τον στοιχειώδη κανόνα που προστατεύει την «κοινή ήσυχία», δεν μās ξεκουφαίνουν, ακόμη και τις μεταμεσονύκτιες ώρες, με τους έκκωφαντικούς θορύβους της «εξάτμισης τους»;

– Ποιός δεν γνωρίζει και δεν άγανακτεί με τις αντικοινωνικές δραστηριότητες των «γνωστών - άγνωστων» ταρξιών, που παρεισφύουν στις λαϊκές διαμαρτυρίες και διαδηλώσεις προκαλώντας ύλικές καταστροφές σε έμπορικά καταστήματα, τράπεζες και δημόσια κτίρια αλλά και γενική αναστάτωση, παραμένοντας άνεξήγητα στο «άπυρόβλητο» της άωνυμίας τους και ούσιαστικά στην άτιμωρησία τους;

– "Η μήπως δεν είναι ευρέως γνωστό ότι εύαριθμες βιοτεχνικές και κυρίως βιομηχανικές εγκαταστάσεις, παραβαίνοντας βασικούς κανόνες προστασίας του περιβάλλοντος, είτε μολύνουν ανενόχλητες τὰ ποτάμια, τις λίμνες και τις θάλασσές μας με τὰ απόβλητά τους, που δεν υποβάλλονται σε βιολογικό καθαρισμό, είτε ρυπαίνουν την ατμόσφαιρα με τις «αφιλτράριστες» έκπομπές καπνού από τις καμινάδες τους;

– Πόσοι καπνιστές δεν «άγνοούν» επιδεικτικά τις Αστυνομικές Διατάξεις, που προβλέπουν ακόμη και «αυτόφωρη διαδικασία» άμεσης προσαγωγής στο Δικαστήριο για όσους καπνίζουν σε «κλειστούς χώ-

ρους», υποβάλλοντας σε δοκιμασία, εκτός από τον έαυτό τους, και όλους τους «παθητικούς καπνιστές»; Το «άπαγορεύεται τὸ κάπνισμα», ποιός τὸ τηρεῖ;

– Πόσοι ιδιοκτήτες φορτηγών δημόσιας χρήσης δεν υποχρεώνουν, κατά παράβαση τῆς περί 8ώρου Εργατικής Νομοθεσίας, τους οδηγούς σε... 18ωρες ἢ 20ωρες «βάρδιες» οδήγησης, με αποτέλεσμα να μειώνονται τὰ «άνταντακλαστικά» τους ἢ και να «κοιμούνται πάνω στο τιμόνι» προκαλώντας τροχαία -πολλές φορές θανατηφόρα ατυχήματα;

2. Είναι αυτονόητο ότι οι παραβάσεις ούσιωδών Κανόνων ὀρθῆς κοινωνικής συμπεριφοράς τῶν πολιτῶν, ακόμη και ἂν δεν θὰ ἐξέλειπαν ἐντελῶς, τουλάχιστον θὰ περιορίζονταν σημαντικά, ἐφ' ὅσον οἱ ὑπὸ τῆς Πολιτείας τεταγμένοι «φρουροὶ τῆς Κοινωνικῆς Εὐταξίας» θὰ βρίσκονταν πάντοτε στην «σκοπιά» τους, ἔτοιμοι νὰ διαπιστώσουν τις παραβάσεις και νὰ ἀσκήσουν τὴν ἐπιβαλλόμενη προληπτικὴ ἢ κατασταλτικὴ παρέμβασή τους.

Ἀσφαλῶς και δὲν παραγνωρίζουμε τὴν θετικὴ συμβολὴ τῶν Ἐλεγκτικῶν (Ἀστυνομικῶν, Δικαστικῶν και Διοικητικῶν) ὄργάνων τῆς Πολιτείας στὴν πρόληψη και κυρίως στὴν καταστολὴ τῆς κακουργηματικῆς ἐγκληματικότητας.

Ἡ ἀντικειμενικότητα ὁμως μās υποχρεώνει νὰ ἐπισημάνουμε σοβαρώτατες παραλείψεις τους στὴν ἀσκηση συστηματικοῦ ἐλέγχου τῶν καθημερινῶν προσβολῶν ἐκ μέρους πολλῶν και... «ευυπόληπτων πολιτῶν» τοῦ «Κώδικα καλῆς κοινωνικῆς Συμπεριφοράς», που ὁμως στὴν οὐσία περιλαμβάνει και πολλές παραβιάσεις ποινικῶν διατάξεων σὲ βαθμὸ ἂν ὄχι «δολίας προαιρέσεως», ὅπως οἰδήποτε «ένσυνείδητης» ἢ «άσυνείδητης ἀμέλειας».

Ἐνδεικτικά θὰ ἀναφέρουμε περιπτώσεις πλημμελοῦς Κρατικοῦ Ἐλέγχου ἐπιλήψιμων (ἠθικά και ποινικά) συμπεριφορῶν, που διαταράσσουν τὴν «κοινωνικὴ εὐταξία»:

– Ἡ μὴ διαπίστωση ἀπὸ τὴν Τροχαία

σοβαρώτατων ελλείψεων και φθορών στα ελαστικά και στο σύστημα πεδήσεως στην πλειονότητα των φορτηγών αυτοκινήτων δημόσιας χρήσης, και της σχεδόν άνεξελέγκτης καθημερινής υπερφόρτωσης ή μη ασφαλούς φόρτωσής τους, με τα γνωστά θλιβερά αποτελέσματα. Σύμφωνα με τις επίσημες δηλώσεις της Αστυνομικής Ηγεσίας, τούτο οφείλεται στην αριθμητική ανεπάρκεια των ελεγκτικών Όργάνων, για την οποία κάποιο βελτιωτικό μέτρο δεν έχει ληφθεί μέχρι σήμερα. "Ας ελπίσουμε σε σύντομη βελτίωση της απαράδεκτης κατάστασης.

– Τò ίδιο συμβαίνει και με τα σχεδόν άφύλακτα σύνορά μας, λόγω ανεπάρκειας (και όχι μόνον...) των συνοριακών φρουρών, με αποτέλεσμα την κατακόρυφη αύξηση, στα τελευταία χρόνια, του αριθμού των «λαθρομεταναστών».

– Η πλημμελής λειτουργία των γνωστών μας ΚΤΕΟ, στην οποία οφείλεται η κυκλοφορία πολλών ρυπογόνων και πεπαλαιωμένων οχημάτων, επικίνδυνων για την ζωή των οδηγών και των πεζών, αλλά και «υπεύθυνων» για την σοβαρή μόλυνση της ατμόσφαιρας.

– Ο πλημμελής έλεγχος από τον υπεύθυνο «νοσηγνώμονα», που αφήνει να εκτελούν δρομολόγια πλοία με σοβαρές φθορές και λειτουργικές ατέλειες, που αποτέλεσαν στο πρόσφατο παρελθόν την κυριώτερη αιτία πολύνεκρων ναυτικών ατυχημάτων.

– Ο πλημμελής έλεγχος από τους Επιθεωρητές Έργασίας σε Βιομηχανίες ή Δημόσια Έργα, που απασχολούν πολυάριθμους εργάτες, με αποτέλεσμα είτε να μη τηρούνται στοιχειώδεις υγειονομικοί κανόνες, είτε να προκαλούνται σοβαρά, ακόμη και θανατηφόρα εργατικά ατυχήματα.

– Σοβαρώτατη απόδειξη έλλειψης αστυνομικού ελέγχου αποτελεί ασφαλώς τò γεγονός ότι ακόμη και κεντρικές Πλατείες της Αθήνας και άλλων μεγάλων έπαρχιακών πόλεων έχουν καταντήσει «μόνιμα στέκια» ναρκωμανών, δημιουργώντας σοβαρώτατη

ενόχληση αλλά και τεράστιο κίνδυνο για τούς περιοίκους και κυρίως για τὰ παιδιά τους.

– Η άλματώδης αύξηση του «παραεμπορίου», που προσφέρει στην αγορά σε κατώτερη μὲν τιμή μειωμένης ὅμως ἢ και κακής ποιότητας προϊόντα και οφείλεται ἐν πολλοῖς στην ἔλλειψη ἐλέγχου τῆς Ἀγορᾶς.

– Η άνεξελέγκτη «ἑλληνοποίηση» ξενόφερτων προϊόντων διατροφῆς που εισάγονται παράνομα.

II. Μετά από αὐτήν τὴν ἐνδεικτικὴ «φωτογραφικὴ» ἀπεικόνιση τῆς θλιβερῆς πραγματικότητας, ἀναφορικά με τὴν ἐκ μέρους μὲν τῶν πολιτῶν καθημερινὴ παραβίαση στοιχειωδῶν κανόνων «κοινωνικότητας» και τὸν ἐκ μέρους τῶν Κρατικῶν Ὁργάνων πλημμελῆ τουλάχιστον ἔλεγχο τῶν παραπάνω (και ἄλλων πολλῶν) παραβάσεων, ἀνακύπτουν νομοτελειᾶκὰ δύο ἐρωτήματα: Ἀφ' ἐνὸς πῶς αἰτιολογεῖται αὐτὴ ἡ ὁμολογούμενως δυσάρεστη και εὐθέως ἀρνητικὴ κατάσταση, και ἀφ' ἑτέρου «τί δέον γενέσθαι» κυρίως για τὴν ἀντιμετώπισή της.

Και ὡς πρὸς μὲν τὴν αἰτιολόγηση τοῦ κοινωνικοῦ αὐτοῦ φαινομένου, ἢ ἐκ πρώτης ὄψεως αὐτονόητη ἀποψη, τὴν ὁποία ὅπως ἤδη ἀναφέραμε ἐπικαλεῖται ὁ μέσος Ἕλληνας, εἶναι εἴτε ὅτι «δὲν ἔχουμε αὐστηροὺς Νόμους, που νὰ ἐπιβάλλουν τὴν τάξη», εἴτε ὅτι «δὲν ἔχουμε Κράτος που νὰ ἐπιβάλλει τὴν τήρηση τῶν Νόμων». Εἶναι ὅμως αὐτὴ ἡ μόνη και κυρίως ἡ οὐσιαστικὴ αἰτία που «ἐρμηνεύει» τὸ πρόβλημα; Και αὐτὸ σημαίνει ἐπομένως ὅτι, ἐὰν ἐξασφαλίζαμε τὴν θέσπιση πολὺ αὐστηρῆς Νομοθεσίας και τὴν συγκρότηση τῶν Κρατικῶν Ἐλεγκτικῶν Ὑπηρεσιῶν με περισσότερη ὀργανωτικὴ και ἀριθμητικὴ ἐπάρκεια, θὰ λύναμε τὸ πρόβλημα;

Ἡ ὀρθὴ και εἰλικρινὴς ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα αὐτὰ εἶναι ὅτι ἡ συνδρομὴ μὲν αὐτῶν τῶν δύο προϋποθέσεων εἶναι και αὐτονόητη και ἀναγκαῖα. Εἶναι ὅμως ἀλυσιτελῆς, ἐὰν δὲν ἐξασφαλίζεται ἡ ἀποτελεσματικὴ ἐφαρμογὴ τῆς Νομοθεσίας, και ἡ

αδιάφθορη λειτουργία τῶν Ἐλεγκτικῶν Ὑπηρεσιῶν. Εἰδικώτερα:

α) Δὲν μᾶς λείπει ἡ αὐστηρὴ Νομοθεσία, τὴν ὑπαρξὴ τῆς ὁποίας ὁ γράφων ὡς νομικὸς εἶναι σὲ θέσῃ νὰ δεβαιώσῃ. Καὶ ὅπου οἱ διατάξεις τοῦ Νόμου ἐπιβάλλουν κυρώσεις σχετικὰ «ἐλαφρές», συχνὰ ἀναθεωροῦνται. Αὐτὸ πὺν λείπει εἶναι ὅτι δὲν ἐξασφαλίζεται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου ἀπὸ τὶς Διοικητικὰς καὶ Δικαστικὰς Ἀρχάς. Καὶ τοῦτο ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ἀποτελεῖ σχεδὸν καθολικὴ πεποίθησις, ἐδῶ τουλάχιστον ἐν τῇ Ἑλλάδι, ὅτι «οἱ Νόμοι ἰσχύουν μόνον γιὰ ὅσους δὲν ἔχουν μάρμαρα ἐν τῇ Κορῶνῃ»!

β) Ἡ ἀλυσίαι ἐξάλλου λειτουργία σοβαρώτατων σύγχρονων Ὑπηρεσιῶν, ὅπως ἡ «Ἀρχὴ Προστασίας Προσωπικῶν Δεδομένων», τὸ «Σῶμα Δίωξης Οἰκονομικοῦ Ἐγκλήματος» (τὸ γνωστὸ ΣΔΟΕ), τὸ Ἀστυνομικὸ «Σῶμα τῶν Ἀδιάφθωρων», ἡ καὶ παλαιότερων ὅπως ἡ «Ἐπιθεώρησις Ἐργασίας», ἡ «Ὑγειονομικὴ Ὑπηρεσία», ἡ «Ἀγορανομία», ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἀρκεῖ ἡ ὑπαρξὴ αὐτῶν τῶν Ἐλεγκτικῶν Ὁργανισμῶν, ἀκόμη καὶ ἂν οἱ Κανονισμοὶ Λειτουργίας τοὺς εἶναι θεωρητικὰ ἀσφογοὶ καὶ πλήρεις. Πόσες περιπτώσεις σοβαρῶν «παραβάσεων καθήκοντος» ἐκ μέρους Ἐλεγκτικῶν Ὁργάνων πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὸν ἡμερήσιον τύπον, καὶ πόσες ἀκόμη «πνίγονται» γιὰ νὰ μὴ ἔλθουν ἐν τῇ δημοσιότητι;

Τὸ πρόβλημα ἐπομένως παραμένει, καὶ τὸ αὐτονόητον ἐρώτημα εἶναι ἂν ὑπάρχῃ λύσις ἢ τουλάχιστον ἐλπίδα ἐπίλυσής του.

Ἄντιμετωπίζοντας τὸ πρόβλημα κοινωνιολογικὰ θὰ πρέπει κατ' ἀρχὴν νὰ ἀντιπαραθεθῶμε συνειδητὰ ἐν τῇ πεσιμιστικῇ ἀποψῇ ὅτι «αὕτη εἶναι ἡ πραγματικότητα», πὺν ἀκούσθηκε καὶ ἀπὸ ἐπίσημα χεῖλη, καὶ ἐπομένως θὰ πρέπει ἴσως νὰ τὸ πάρομε ἀπόφασις ὅτι «δὲν γίνεται τίποτα». Αὕτη ἡ μηδενιστικὴ «θέσις» σχεδὸν ταυτίζεται μὲ τὴν κοινωνιολογικὴ θεωρίαν τῆς «ψυχολογίας τῆς Συμπεριφορᾶς» (*Behaviorism*), ἢ ὁποία καταγράφει τὰ κοινωνικὰ φαινόμενα στα-

τικά, ὡς «ὑπαρκτά», ἀποφεύγοντας νὰ ἀναζητήσῃ τὴν αἰτιολογήσῃ τοὺς καὶ τὴν ἐνδεχόμενη κοινωνικὴ καὶ ἠθικὴ τοὺς ἀπαξία, καὶ ἐπομένως, ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει, τοὺς τρόπους θεραπείας τοὺς.

Τὸ πρόβλημα ἀπαιτεῖ θετικὴ ἀντιμετώπιση, ἐὰν πραγματικὰ ἐνδιαφερόμαστε γιὰ τὴν ἐπίλυσίν του.

Ἐνας ἔμμεσος ἀλλὰ σαφὴς προσανατολισμὸς πρὸς τὴν ὀρθὴ κατεύθυνση δίνεται ἀπὸ τὸν Συνταγματικὸν Νομοθέτην, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ ἀκροτελευτίῳ ἄρθρῳ τοῦ ἰσχύοντος, ἀλλὰ καὶ παλαιότερων Συνταγμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας, καταλήγει μὲ μίαν εὐχὴν-κατ' οὐσίαν προτροπὴν, πὺν ἀποτελεῖ καὶ τὴν μόνην ἐλπίδα- μὲ τὴν πασίγνωστην, καὶ δυστυχῶς ξεχασμένην ῥήτραν: «Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ ἐπαφίεται ἐν τῇ φιλοπατρίᾳ τῶν Ἑλλήνων». Εἶναι τὸ ἄρθρον 114, πὺν ἐν τῷ πρόσφατῳ παρελθόντι εἶχε γίνῃ πολιτικὸν σύνθημα, πολλοὶ δὲ κολακεύονταν νὰ ἀνήκουν ἐν τῇ «Γενίᾳ τοῦ Ἐνα - Ἐνα - Τέσσερα».

Αὕτη ἡ «φιλοπατρία», ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπαφίεται ὁ Συνταγματικὸς Νομοθέτης, δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τὸν «Σοβινισμόν», τὴν ἄρρωστην - φανατικὴν πατριδολατρίαν, πὺν ἐκδηλώνεται ὡς μισαλλόδοξος «Ἐθνικισμὸς» καὶ ὑλοποιεῖται πολιτικὰ ὡς Φασισμὸς ἢ Ἐθνικοσοσιαλισμὸς.

Ὁ Συνταγματικὸς Νομοθέτης, ἀπευθυνόμενος ἐν τῷ Ἑλληνισμῷ, γνωρίζει πὺν ἡ Φιλοπατρία ἀνεκαθεν ἦταν καὶ παραμένει γι' αὐτοὺς ἡ πηγαιὰ καὶ ἀγνή ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα, τὴν «μητρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμητέραν καὶ σεμνοτέραν καὶ ἀγιωτέραν», γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τῆς ὁποίας κλήθησαν καὶ ἔδωσαν ἐπανειλημμένα τὴν ἴδιαν τὴν ζωὴν τοὺς.

Εἶναι πολὺ λογικὸν ὅμως νὰ διερωτηθῶμε: Ἡ «ἐφαρμογὴ» τοῦ Συντάγματος, πὺν κατ' οὐσίαν σημαίνει τὸν σεβασμὸν πρὸς τὶς διατάξεις τοῦ Συντάγματος καὶ ὅλων τῶν Νόμων πὺν θεσπίζονται ἐν τῷ πλαίσιῳ του, καὶ ἡ ἐλεύθερη ὑποταγὴ πρὸς τὴν ἀθηνείαν

τους που ένδυναμώνει το κῆρος τους, αὐτὴν τὴν μέχρις αὐτοθυσίας φιλοπατρία ἀπαιτεῖ; Ἀσφαλῶς ὄχι. Καὶ τοῦτο γιὰ δύο ἀπλοῦστατους λόγους: Ἀφ' ἐνὸς γιὰ αὐτὴ ἢ μέχρις αὐτοθυσίας ἀγάπη πρὸς τὴν Πατρίδα εἶναι καὶ αὐτονόητη καὶ δεδομένη, ἀφοῦ αὐτὴν μαρτυροῦν ὅλοι οἱ ἀπελευθερωτικοὶ ἀγῶνες τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ «γιὰ τοῦ Χριστοῦ τὴν Πίστη τὴν ἀγία καὶ τῆς Πατρίδος τὴν Ἐλευθερία». Καὶ ἀφ' ἑτέρου γιὰ τὸ σεβασμὸς πρὸς τὸ κῆρος τοῦ Νόμου καὶ ἡ ἐλεύθερη ὑποταγὴ στὴν αὐθεντία του δὲν ἀπαιτεῖ οὔτε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες Πολῖτες, οὔτε ἀπὸ τὰ Κρατικά Ἐλεγκτικά Ὁργανα αὐτὴν τὴν ὑπέρατη ἀλλὰ αὐτονόητη γιὰ ὅλους μας θυσία.

Ἀπαιτεῖ ὅμως κάτι ἀναγκαῖο ἀλλὰ πολὺ λιγώτερο καὶ πολὺ εὐκολώτερο νὰ τὸ διαθέσουμε ἐθελοντικά. Καὶ αὐτὸ τὸ «κάτι» δὲν χρειάζεται νὰ ἀναζητηθῆ «ἐκτὸς Ἑλλάδος», γιὰ τὸ ἀποτελεῖ κατεξοχὴν ἑλληνικὴ «ἰδιαίτερότητα», ποὺ δὲν τὴν συναντᾶ κανεὶς, οὔτε κἂν σὰν λεκτικὸ ὄρο, στὰ ξενόγλωσσα Λεξικά. Εἶναι τὸ γνωστὸ μας «Φιλότιμο», ποὺ κοινωνιολογικά καὶ ψυχολογικά ἐρμηνεύεται ὡς «αἴσθημα Εὐθύνης» καὶ γενικώτερα ὡς ἠθικὴ εὐαισθησία καὶ Ἐντιμότητα.

Καὶ ἐδῶ, βέβαια, δὲν ἐννοοῦμε τὴν ἀρνητικὴ - ἀντικοινωνικὴ πλευρὰ του, ποὺ ἐκδηλώνεται ὡς «εὐθιξία» μὲ βιαιότητες, κατὰ κανόνα «δι' ἀσήμαντον ἀφορμὴν». Ἀλλὰ τὸ «φιλότιμο», ποὺ χαρακτηρίζει τὴν ψυχολογία τοῦ μέσου Ἕλληνα, καὶ ποὺ ἐνεργοποιούμενο θὰ μποροῦσε νὰ ἀποτελέ-

σει τὴν «δύναμη ἀντίστασης» καὶ τῶν Πολιτῶν καὶ τῶν Ἐλεγκτικῶν Κρατικῶν Ὁργάνων στοὺς πειρασμοὺς τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Καὶ εἶναι πολλοὶ αὐτοὶ οἱ πειρασμοί, ποὺ ὠθοῦν τοὺς μὲν πολῖτες σὲ παράνομη, ἀντικοινωνικὴ συμπεριφορὰ καὶ τοὺς κρατικούς ἐλεγκτές, τοὺς ἐντεταλμένους τὴν διαφύλαξη τῆς κοινωνικῆς «εὐταξίας», σὲ «παράβαση καθήκοντος» γιὰ χάρις ἰδιωτικῶν συμφερόντων.

Στὴν ἐρώτηση, λοιπόν, ποὺ ἀπετέλεσε τὴν ἀφετηρία τῶν παραπάνω σκέψεων «ποιὸς θὰ φυλάξει τοὺς Φύλακες», ἡ δεσμευτικὴ γιὰ ὅλους ἀπάντηση εἶναι ἡ ἐνεργοποίηση τοῦ «Φιλότιμου», δηλαδὴ τῆς κοινωνικῆς εὐαισθησίας, ποὺ προϋποθέτει, βέβαια, τὴν ἠθικὴ συγκρότηση τῆς Κοινωνίας μας. Αὐτὴ ὅμως δὲν ἐξασφαλίζεται μόνον μὲ τὶς θεωρητικὲς καὶ τεχνολογικὲς γνώσεις, οὔτε κἂν μὲ τὴν ὅποιαδήποτε αὐστηρὴ Νομοθεσία, ἀλλὰ κυρίως μὲ τὴν πνευματικὴ συγκρότηση καὶ τὴν ἐλεύθερη ἀποδοχὴ ἀπὸ ὅλους τῆς καθοδηγητικῆς δύναμης τῶν Ἠθικῶν Ἀξιῶν στὴν καθημερινὴ μας ζωὴ.

Αὐτὴ, ἀσφαλῶς, εἶναι καὶ ἡ οὐσιαστικὴ ἔννοια τῆς εὐλογῆς προσδοκίας τοῦ Συνταγματικοῦ Νομοθέτη, ποὺ ἐπαφίεται γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ Συντάγματος «στὴν φιλοπατρία τῶν Ἑλλήνων».

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΑΛΛΗΝΔΡΑΣ

Ἐπίτιμος Δικηγόρος
Δρ. Ποιν. Ἐπιστημῶν

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτῆτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτη 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντῆς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Τατρίδης, Παρθενώνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήναι. Τιμὴ τεύχους € 0,90. Ἐτησίαι συνδρομῆ, εσωτερικοῦ € 9, ἐξωτερικοῦ 30 \$ U.S.A. Ἡ διευθυνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰονδήποτε χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελίαι ἐντύπων ἐν γένει καὶ βιβλιοκρισίαι δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήναι, Δεκέμβριος 2004

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙ

Μὰ πάλι θὰ μᾶς πῆτε γιὰ τὰ Χριστούγεννα; Μᾶς τὰ εἶπατε πέρυσι καὶ πρόπερσι. Μᾶς τὰ εἶπατε μιά, δύο, τρεῖς καὶ δεκατρεῖς. Τί ἔχετε νὰ πῆτε πιά.

Ἄν ἔχω νὰ πῶ. Μὰ τὰ Χριστούγεννα εἶναι πηγὴ ἀνεξάντλητη. Ἐορτάζουμε τὸ μεγαλύτερο γεγονός πού εἶδε ποτὲ ἡ γῆ. Τὴν γέννησι τοῦ Χριστοῦ. «Ὅτι ἐτέχθη ἡμῖν Σωτήρ». Γιὰ μᾶς πού ζοῦμε σήμερα. Γι' αὐτοὺς πού ζοῦσαν τότε. Γιὰ ὅσους θὰ ζήσουν στὸ μέλλον, εἰς αἰῶνας αἰώνων. Ἀλλὰ καὶ γι' αὐτοὺς πού ἔζησαν πρὶν ἀπὸ τὸν Χριστό. Ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ καὶ τὴν Εὐᾶ, μέχρι τὸν ληστή «τὸν συσταυρωθέντα αὐτῶ», πού ἔγινε πρῶτος πολίτης τοῦ παραδείσου.

Χριστούγεννα. Ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος, «γεννηθεὶς ἐκ Παρθένου» κατὰ τρόπον μοναδικόν. Διότι μοναδικὸ ἦταν καὶ τὸ γεγονός. Καὶ δὲν ἦταν δυνατόν νὰ γεννηθῆ ὁ Χριστὸς σὰν ἐμένα καὶ σὰν ἐσᾶς. Οἱ ἄνθρωποι ἐπιμένουν, ἄλλοτε καλόπιστα καὶ ἄλλοτε ὄχι, νὰ ἐφαρμόζουν στὴν γέννησι τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀνθρώπινη λογικὴ. Ὅτι δηλαδὴ κάθε ἄνθρωπος γεννιέται ἀπὸ τὴν ἔνωσι ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Καὶ ζητοῦν νὰ βάλουν τὸν Θεὸ στὰ ἀνθρώπινα μέτρα. Ἐκεῖ ὅμως εἶναι τὸ λάθος τους.

Ἡ Ἁγία Γραφὴ μᾶς βεβαιώνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπλάσθη «κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν Θεοῦ». Δὲν ἰσχύει ὅμως καὶ τὸ ἀντίθετο. Ὁ Θεὸς δηλαδὴ δὲν ἐπλάσθη κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ ἀνθρώπου. Κατ' ἀρχὴν ὁ Θεὸς δὲν ἐπλάσθη. Προϋπήρχε «πρὸ πάντων τῶν αἰώνων». Ὁ Θεὸς εἶναι ἀναρχος. Ὁ ἄνθρωπος ὄχι. Ὁ Θεὸς εἶναι ἄκτιστος. Ὁ ἄνθρωπος ὄχι. Ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος. Ὁ ἄνθρωπος ὄχι. Ὁ Θεὸς εἶναι αἰώνιος. Ὁ ἄνθρωπος ὄχι. Ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος. Ὁ ἄνθρωπος ὄχι. Ὁ Θεὸς εἶναι γεμάτος ἀγάπη. Πλήρης ἐλέους καὶ οἰκτιρῶν. Ὁ ἄνθρωπος ὄχι. Μοῦ εἶπε κάποιος γνωστός μου:

- Πιστεύετε στὸν Θεό;
- Καὶ βέβαια πιστεύω, τοῦ ἀπάντησα.
- Μπορεῖτε νὰ μοῦ πῆτε ποῖος ἐδημιούργησε τὸν οὐρανὸ καὶ τὴν γῆ, τὸν ἄνθρωπο, τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ, τὰ πάντα. Καλῶς. Τὸν Θεὸ ποῖος τὸν ἐδημιούργησε; Ἐὰν μοῦ τὸ πῆτε θὰ πιστέψω.

- Μὰ ἀκριβῶς τότε δὲν θὰ πρέπει νὰ πιστέψετε, τοῦ ἀπάντησα. Γιατὶ ἂν κάποιος εἶχε δημιουργήσει τὸν Θεό, θὰ ἦταν ἐκεῖνος Θεός, λέει ὁ Ἀριστοτέλης. Ὁ ὁποῖος διευκρινίζει ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι ἀναρχος καὶ συνεπῶς αἰώνιος. Διότι ὅ,τι δὲν ἔχει ἀρχὴ δὲν ἔχει καὶ τέλος.

Ἄν ἔχω νὰ πῶ γιὰ τὰ Χριστούγεννα. «Ἐπιλήψει με ὁ χρόνος διηγούμενον» γιὰ τὸ κοσμοσωτήριο αὐτὸ γεγονός, τὴν σημασία του, τὴς συνέπειές του στὴ ζωὴ μας. Δὲν εἶναι μόνο ἡ ἀγάπη του πού τὸν ἔκανε ν' ἀφήσῃ τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ κατεβῆ στὴ γῆ, «**λαβὼν δούλου μορφήν**», «**ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον**». Αὐτὸν πού, ἐξ αἰτίας τῶν πράξεών του καὶ λόγῳ τῆς θείας δικαιοσύνης, εἶχε καταδικασθῆ εἰς ἀπώλειαν. Αὐτὸν πού δὲν εἶχε καμμιά ἐλπίδα νὰ δῆ τὸ πρόσωπο τοῦ Θεοῦ, γιατί δὲν ὑπῆρχε τρόπος νὰ ἐξαγοράσῃ τὴς ἁμαρτίες του. Πῆρε λοιπὸν ὁ Θεὸς σάρκα ἀνθρώπινη καὶ ἦλθε στὴ γῆ γιὰ νὰ μᾶς δώσῃ ἓνα μεγάλο μάθημα ἀγάπης. Ἦλθε καὶ ἔζησε «**εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος**» τοὺς ἀνθρώπους καὶ στὸ τέλος ἀνέβηκε στὸ σταυρό, γιὰ νὰ ἐξαγοράσῃ μὲ τὸ αἷμα του τὴς ἁμαρτίες τοῦ κόσμου.

Ἀλλὰ ἡ στήλη μου συμπληρώθηκε καὶ πρέπει νὰ σταματήσω. Ἄς συνεχίσῃ ὁ καθένας τὸν δικὸ του διάλογο μὲ τὸν ἑαυτό του. Μὲ τὴς δικές του σκέψεις. Μὲ τὰ δικά του συμπεράσματα. Ἄς συνεχίσῃ τὴν δική του συνομιλία μὲ τὸν Χριστό. Τὸν Σωτῆρα του καὶ Σωτῆρα τοῦ κόσμου.

Καλὰ κι' εὐλογημένα Χριστούγεννα.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΠΡΟΣΦΑΤΗ ΕΘΝΙΚΗ ΔΥΣΑΡΕΣΚΕΙΑ

Μία δυσάρεστη έκπληξη ανέμενε τὸν ἑλληνικὸν λαὸν καὶ τὴν ὑπεύθυνη ἡγεσία του τρεῖς ἡμέρες μετὰ τὴν διεξαγωγή τῶν ἐκλογῶν στὴς Ἠνωμένες Πολιτεῖες τῆς Ἀμερικῆς, μὲ τὴν ἀναγγελία τοῦ Σταίητ Ντηπάρτεμντ, γιὰ τὴν ἀναγνώριση ὡς ἐπισήμου ὀνόματος τοῦ κρατιδίου τῶν Σκοπίων μὲ τὴν ὀνομασία ἀπλῶς Μακεδονία. Ἡ μεθόδευση γιὰ τὴν ἐξαγγελία αὐτὴ τῆς Κυβερνήσεως τῶν ΗΠΑ ἀπάδει τῆς ἡγεμονικῆς θέσεως τῆς χώρας αὐτῆς στὰ διεθνῆ πράγματα καὶ ἀποτελεῖ μικροπολιτικὴ ἐκδήλωση πού θυμίζει τακτικὲς πολιτικῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπιχειροῦν νὰ ἐξαπατήσουν τὸ ἐκλογικὸ σῶμα προεκλογικῶς ἀποκρύπτοντας τίς πραγματικὲς τους προθέσεις ἐπὶ συγκεκριμένου θέματος. Καὶ εἶναι προφανῆς ἡ αἰτία τῆς ἀναβολῆς αὐτῆς τῆς ἐξαγγελίας πρὸ τῶν ἐκλογῶν, ἐκ τοῦ φόβου τῆς δυσἀρεσκείας τῶν ἀμερικανῶν πολιτῶν ἑλληνικῆς καταγωγῆς, οἱ ὁποῖοι προφανῶς θὰ κατεψήφισαν ἕναν ὑποψήφιο πρόεδρο, ὁ ὁποῖος θὰ ἀνελάμβανε πρωτοβουλίες ἀντίθετες μὲ τὰ πατριωτικὰ τους αἰσθήματα.

Ἐάν, ὡς αἰτιολογοῦν ὀρισμένοι κύκλοι τὴν ἀπόφαση αὐτὴ τῆς Κυβερνήσεως τῶν ΗΠΑ, αὐτὴ ἀποτελεῖ ἀνταμοιβὴ τῶν Σκοπιανῶν γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἀσημάντου ἀριθμητικῆς στρατιωτικῆς μονάδος στὸν πόλεμο τοῦ Ἰράκ καὶ ποινὴ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὴν στρατιωτικὴ ἀπουσία της ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία αὐτήν, ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι πολὺ ἐφήμερος τῆς ιστορικῆς πραγματικότητας. Καθ' ὅτι ὁ γεωγραφικὸς ὅρος Μακεδονία εἶναι πολὺ εὐρύτερος τῆς ἐκτάσεως τοῦ κρατιδίου τῶν Σκοπίων, τὸ μεγαλύτερο τμήμα τῆς ὁποίας κατέχει ἡ Ἑλλάδα μὲ

ἀμιγεῖς ἑλληνικοὺς πληθυσμοὺς ὡς κατοίκους καὶ ἕνα μικρότερο τμήμα ἢ Βουλγαρία, τὸ λεγόμενον Μακεδονία τοῦ Πιρῆν. Καὶ διερωτᾶται κανεῖς, οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Σταίητ Ντηπάρτεμντ ξέρουν ἱστορία καὶ γεωγραφία γυμνασιακῆς στάθμης;

Ἡ ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΚΗ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑ

Καὶ ἐὰν ἕνας μεγάλος ἀριθμὸς τῶν ἡρωικῶν νεκρῶν τοῦ ἔπους τοῦ 1940 - 41 εἶναι ἄταφοι, στὸ σύνολό τους ὅμως παραμένουν ἀδικαίωτοι. Καὶ ὁ λόγος εἶναι ὁ ἀκόλουθος: Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς τότε δὲν ἀπέκρουσε μόνον τὴν ἰταλικὴ εἰσβολή, ἀλλὰ νικηφόρος προήλασε καὶ ἀπελευθέρωσε καὶ τὴν Βόρειο Ἠπειρο.

Στὴν διάρκεια τοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἀνέμενε ὅτι μετὰ τὴν λήξη αὐτοῦ στοιχειώδης δικαιοσύνη ἐπέβαλε τὴν ὀριστικὴ ἐνσωμάτωση τῆς Βορείου Ἠπείρου στὴν ἑλληνικὴ ἐπικράτεια. Καὶ ὅμως οἱ σκοπιμότητες τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς τὴν ἐματαίωσαν. Ἄν τὸ ἔτος 1913 μὲ τὴν ἐπιμονὴ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Αὐστρουγγαρίας ἡ Βόρειος Ἠπειρος ἀποτελέσει τίς νότιες ἐπαρχίες τοῦ νεοσυστατοῦ ἀλβανικοῦ κράτους, τὸ 1946 στὸ Συμβούλιο τῶν Ὑπουργῶν τῶν Ἐξωτερικῶν τῶν Μεγάλων Δυνάμεων οἱ Σοβιετικοὶ καὶ οἱ δορυφόροι τῶν ἀπαίτησαν τὴν διατήρηση τῶν ὑφισταμένων τὸ 1939 ἑλληνοαλβανικῶν συνόρων. Στὴν σχετικὴ ἀπόφαση τὸ ζήτημα ἐμφανίζετο ὡς ἐκκρεμὲς καὶ ὀρίζετο ὅτι τοῦτο θὰ ἐπανεξετάζετο μετὰ τὴν ὑπογραφή τῆς ὀριστικῆς συνθήκης εἰρήνης μὲ τὴν Γερμανία. Τοῦτο ὅμως, λόγῳ τοῦ μεσοαλβανικοῦ ψυχροῦ πολέμου

καθυστέρησε ἐπὶ σαρανταπέντε περίπου ἔτη.

Στὸ μεσοδιάστημα αὐτὸ πολλὰ εἶχαν λάβει χώρα στὸν διεθνή χῶρο, ἀλλὰ καὶ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ ἀλβανικοῦ κράτους, τὰ ὁποῖα ἐνδεχομένως εἶχαν μεταβάλλει καὶ τὴν ἐθνολογικὴ σύσταση τοῦ πληθυσμοῦ τῆς περιοχῆς τῆς Βορείου Ἡπείρου.

Ἐκτοτε παγία τακτικὴ τῶν ἑλληνικῶν κυβερνήσεων εἶναι νὰ δηλώνουν ὅτι ἡ Ἑλλάδα δὲν διεκδικεῖ τίποτε καὶ ὡς ἐκ τούτου καλῶς ἔχουν τὰ πράγματα. Ἀντιθέτως οἱ Ἄλβανοι διεκδικοῦν ἐπισήμως τὴν ἐπιστροφή τῶν περιοσιῶν τῶν ὁμοεθνῶν τῶν Τσάμηδων τῆς Θεσπρωτίας, οἱ ὁποῖοι ἐγκατέλειψαν τὴν χώρα μας κατὰ τὴν ἀπελευθέρωση τὸ 1944, ἔνεκα τῆς συνεργασίας τῶν μὲ τις ἀρχὲς κατοχῆς. Τὴν ἐξέλιξη τῆς καταστάσεως στὸ ἐγγὺς καὶ ἀπώτερο μέλλον στὴν περιοχή αὐτὴ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ προβλέψει. Τὰ ἀπρόοπτα στὴν Ἱστορία τῶν λαῶν εἶναι πάντοτε ἐφικτά.

"Ἐνα ὅμως εἶναι τὸ βέβαιον. Ὅπως τὰ πράγματα ἐξελίχθηκαν τὸ αἷμα τῶν ἡρωικῶν νεκρῶν, ποὺ πότισε τὸ ἔδαφος τῆς Βορείου Ἡπείρου τὸ 1940 - 41, δὲν θρῆκε τὴν δικαίωση του, μὲ τὴν ἔνωσή της μὲ τὴν μητέρα πατρίδα.

ΑΠΑΡΑΔΕΚΤΗ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ

Οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι καταδίκασαν τοὺς νικητὲς τῆς ναυμαχίας τῶν Ἀργινουσῶν ἐπειδὴ δὲν περισυνέλεξαν τὰ πτώματα καὶ δὲν ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς τους. Αὐτὰ ὅμως συνέδησαν στὴ διάρκεια τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (431 - 404 π.Χ.).

Στὴν διάρκεια τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου (1940 - 41) σκοτώθηκαν 11.511 ἑλληνες ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες. Ἀπὸ αὐτοὺς οἱ 7.942 ἔπεσαν στὴν Κλεισούρα, στοὺς Βουλιαράτες, στὴν Κορυτσᾶ, στὸ Πόγραδετς, στὸ Ἀργυρόκαστρο, ἀλλὰ ἐλάχιστοι εἶναι ἐνταφιασμένοι σὲ κάποιο νεκροταφεῖο. Τὰ ὅσα τῶν πολεμιστῶν τοῦ ἑλληνοαλβανικοῦ μετώπου εἶναι ἐγκαταλειμμένα σὲ πλαγιές, βουνὰ καὶ δάση.

Ἐξήντα τέσσαρα χρόνια μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνες τὶς ἔνδοξες ἡμέρες γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ δεκατέσσαρα χρόνια ἀπὸ τὸ ἀνοιγμα τῶν συνόρων μὲ τὴν Ἀλβανία ἐλάχιστοι εἶναι ὅσοι ἀσχολοῦνται μὲ τὰ λείψανα τῶν ἡρωικῶν νεκρῶν τοῦ ἔπους τοῦ 1940, τὴν περισυλλογὴ τῶν ὀστῶν τους καὶ τὸν ἐνταφιασμό τους σὲ κάποιο νεκροταφεῖο.

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου κ. κ. Ἀναστασίου ἔχει μεριμνήσει σὲ πολλὰ σημεῖα πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν. Ἀλλὰ ὑπάρχει μεγάλος ἀριθμὸς ἀπὸ διάσπαρτα ὄσα τὰ ὁποῖα ἀσπρίζουν γιὰ δεκαετίες στὸν ἥλιο τοῦ βορειοηπειρωτικοῦ ἐδάφους.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ, ποὺ ἡ θλιθερὴ αὐτὴ πληροφορία ἀκούγεται στὸ ἐθνικὸ μας κέντρο τὴν Ἀθήνα.

Ἀρμοδιότητα γιὰ τὴν τακτοποίηση αὐτῆς τῆς ἐκκρεμότητος, δηλαδὴ τὴν περισυλλογὴ καὶ τὸν ἐνταφιασμό τῶν ὀστῶν καὶ τὴν ἀνέγερση ἀντιστοίχου μνημείου στὸν χῶρο ὅπου ἔπεσαν ἔχει τὸ Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Κατὰ καιροὺς ἔχουν δοθεῖ σχετικὲς ὑποσχέσεις ἐπ' αὐτοῦ. Χωρὶς ὅμως νὰ ὑπάρξει συγκεκριμένο ἀποτέλεσμα. Τὰ κονδύλια τὰ ὁποῖα διαχειρίζεται ἐκ τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ τὸ ΥΠΕΘΑ εἶναι σὲ ποσοστὰ τὰ ὑψηλότερα αὐτοῦ. Εἶναι λοιπὸν καιρὸς νὰ διατεθεῖ ἐξ αὐτῶν τὸ ἀπαραίτητο ποσὸν γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτόν. Καλοὶ εἶναι οἱ ἔορταμοὶ γιὰ τὴν ἐπέτειο τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, δὲν ἀρκοῦν ὅμως, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται ἡ ἐκκρεμότητα αὐτὴ γιὰ νὰ τιμηθοῦν οἱ ἡρωικοὶ αὐτοὶ νεκροὶ καὶ νὰ ἱκανοποιηθεῖ τὸ δίκαιο παράπονο τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἐγγονῶν αὐτῶν.

ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗ

Στὸ τεῦχος Νοεμβρίου τοῦ περιοδικοῦ «ὁ Κόσμος τῆς Ἑλληνίδος» ἀναγγέλλεται ἡ ἔκδοση καὶ κυκλοφορία ἀπὸ τὸν οἶκο ΜΑΡΟΚ τοῦ βιβλίου τοῦ στρατηγοῦ Μακρυγιάννη, τὰ γνωστὰ ἀπομνημονεύματά

του σε αγγλική γλώσσα.

Ἡ μετάφραση καὶ ἡ ἔκδοση τοῦ βιβλίου πραγματοποιήθηκε μετὰ τὴν εὐγενῆ χορηγία τοῦ Βασιλῆ καὶ τῆς Δανάης Σαλαπάτα.

Εἶναι ἄξιοι ἐπαίνου οἱ χορηγοί, γιατί μετὰ τὴν ἔκδοση αὐτὴ γίνεται ἐφικτὴ ἡ ἱστορικὴ ἐνημέρωση τῆς ἑλληνικῆς ὁμογένειας στὴν Βόρειο Ἀμερική καὶ στὴν Αὐστραλία καὶ ἰδιαιτέρα τῆς δεύτερης καὶ τρίτης γενεᾶς, οἱ ὁποῖες ἀγνοοῦν κατὰ πλειοψηφία τὴν ἑλληνικὴ γλώσσα, γιὰ τὴν νεώτερη ἱστορία μας. Σὲ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία οἱ διεθνεῖς συγκυρίες καὶ ποικίλες ἀντιδράσεις ἀπαι-

τοῦν τὴν σύσφιξη τῶν δεσμῶν τοῦ ἐθνικοῦ κέντρου μετὰ τὸν ἑλληνισμό τῆς διασπορᾶς ἡ γνώση τῆς ἱστορίας ἀποτελεῖ βασικὴ προϋπόθεση.

Ἄς εὐχηθοῦμε ἡ πρωτοβουλία τοῦ ζεύγους Σαλαπάτα νὰ βρεῖ καὶ ἄλλους μιμητὲς ὥστε καὶ ἄλλα «ἱστορικὰ» βιβλία ἀναφερόμενα στὴν ἱστορία τοῦ τόπου μας καὶ τὰ ὁποῖα συντελοῦν στὴν καλλιέργεια τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος στοὺς ἀναγνώστες των, νὰ μεταφραστοῦν στὴν αγγλικὴ γλώσσα καὶ νὰ ἐκδοθοῦν.

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΦΡΙΚΗ ΚΑΙ ΨΕΜΜΑΤΑ!

Περισσότερους ἀπὸ 100.000 Ἰρακινούς ἔχουν στείλει στὸν τάφο οἱ Ἀμερικανικὲς δυνάμεις κατοχῆς τοῦ Ἰράκ, μαζί μετὰ τὴ λεγόμενη «συμμαχία τῶν προθύμων», σύμφωνα μετὰ πρόσφατη ἔρευνα τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ *Maryland*. Τουλάχιστον τὸ 2/3 τῶν θυμάτων εἶναι ἄμαχοι, κυρίως γυναικόπαιδα, ἐνῶ σήμερα εἶναι 58 φορές πλεονάζοντες γιὰ τὸν μέσο Ἰρακινὸ νὰ συναντήσῃ τὸν θάνατο, σὲ σχέση μετὰ τὴν ἐποχὴ τῆς παντοκρατορίας τοῦ αἰμοσταγοῦς δικτάτορα Σαντάμ Χουσεῖν.

Ἡ φρίκη ὅμως τοῦ πολέμου δὲν χτυπᾷ μόνο τοὺς ἐξαθλιωμένους Ἰρακινούς. Ἐχει εἰσβάλει μετὰ ἀπροσδιόριστες ἐπιπτώσεις καὶ στὰ σπιτία τῶν πολιτῶν τῆς Δύσεως, μετὰ τοὺς πρωτοφανεῖς ἀποκεφαλισμοὺς ὁμήρων ἀπὸ τοὺς Ἰρακινούς ἀντάρτες, ποὺ μεταδίδονται ἀπὸ τὰ διεθνή δίκτυα. Ὁ τρόμος δὲν περιορίζεται μόνο στὴ δημοσιογραφικὴ κάλυψη τῶν ἀπάνθρωπων ἐκτελέσεων καὶ τῶν τυχόν ψυχολογικῶν ἐπιπτώσεών τους στοὺς ἀνύποπτους τηλεθεατὲς.

Ἀνησυχητικὲς διαστάσεις παίρνει στὶς ΗΠΑ, τὴ Μεγάλῃ Βρετανία, τὸν Καναδὰ καὶ ἄλλες δυτικὲς χώρες ἡ τεράστια ζήτηση

στὸ *Internet* τῶν ταινιῶν μετὰ τὶς ἐκτελέσεις τῶν ὁμήρων. Ἡ ζήτηση εἶναι πλέον τόσο μεγάλη, ὥστε οἱ ἀποκεφαλισμοὶ τῶν δύστυχων ὁμήρων νὰ διατίθενται πλέον σὲ πληθὺς ἱστοσελίδων καὶ ὄχι μόνο σὲ ἰσλαμικοὺς διαδικτυακοὺς τόπους.

Σύμφωνα μετὰ πρόσφατη ἔρευνα τοῦ *BBC*, ἑκατομμύρια Βρετανοὶ ἔχουν ἀποθηκεύσει στοὺς ὑπολογιστὲς τους τὶς ἀπίστευτῆς ἀγριότητος σκηνές. Δύσκολα ὅμως μπορεῖ νὰ ἐντοπίσει κανεὶς τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλοι λένε ὅτι εἶναι λάτρεις τῶν θρίλερ, ποὺ ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὴ ρεαλιστικὴ τηλεόραση τῆς τελευταίας δεκαετίας, προτιμοῦν τὶς πραγματικὲς δολοφονίες ἀνθρώπων, ἀπὸ τὶς ἀντίστοιχες σκηνοθετημένες σκηνές ποὺ καταναλώνουν ἀφειδῶς, μέσα ἀπὸ τοὺς τηλεοπτικοὺς δέκτες τους.

Ἄλλοι πάλι ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ παρακολούθηση τῶν ἀπάνθρωπων ἐκτελέσεων εὐαίσθητοποιεῖ ἀκόμη περισσότερο τὴ διεθνή κοινὴ γνώμη γιὰ τὴν τρομοκρατία, ποὺ ἐκπορεύεται, ὅπως ἰσχυρίζονται, μόνο ἀπὸ τὰ ἰσλαμικὰ κράτη.

Πολλοὶ ἐπίσης ἐκτιμοῦν ὅτι ἡ τεράστια ζήτηση τῶν βιντεοταινιῶν μετὰ τὶς πραγμα-

τικές σκηνές φρίκης είναι αποτέλεσμα της λογοκριμένης παρουσίας των πολεμικών γεγονότων από την εισβολή στο Ιράκ. Εκτιμάται ότι ένα μικρό μόνο μέρος από τα πραγματικά πολεμικά γεγονότα αποδίδεται ειλικρινά από τα δυτικά μέσα ενημέρωσης.

Σε επίρρωση αυτής της θέσεως, κυκλοφόρησε πρόσφατα στις ΗΠΑ από τις εκδόσεις *Harper Collins* το βιβλίο «*Chain of Command: The Road from 9/11 to Abu Graib*» του βραβευμένου, το 1969 με *Pulitzer*, Αμερικανού δημοσιογράφου *Seymour Hersh*. Τότε, ως νέος ρεπόρτερ, απέκλυσε τη σφαγή εκατοντάδων Βιετναμέζων αμάχων στο απομονωμένο χωριό Μάϊ Λαϊ από μια διμοιρία έγκληματιών Αμερικανών πεζοναυτών.

Σήμερα, στα 67 του, δημοσιοποίησε τα απάνθρωπα βασανιστήρια στα όποια υπέβαλαν Αμερικανοί στρατιώτες τους Ιρακινούς κρατουμένους στις απομονωμένες φυλακές του Άμπου Γκράϊμπ. Δεν ήταν ο μόνος δημοσιογράφος που το είχε πληροφορηθεί, αλλά αποδείχθηκε ότι ήταν ο μόνος που είχε πάλι το σθένος να το αποκαλύψει.

Πράγματι, το δίκτυο *CBS* και η εβδομαδιαία ενημερωτική έκπομπή «*60 Minutes*», που παρουσιάζει ο Ντάν Ράδερ, είχαν ετοιμάσει αποκλειστικό ρεπορτάζ για το γεγονός, αλλά η διοίκηση του καναλιού φαίνεται ότι υπέκλυσε σε έξωτερικες πιέσεις και απέκρυψε την είδηση. Την αποκάλυψη έκανε ο *Seymour Hersh* στο περιοδικό *New Yorker*, με τον απλό και ευθύ τρόπο που χαρακτηρίζει τα κείμενά του.

Ο *Hersh* υποστηρίζει μάλιστα ότι δυστυχώς στις ΗΠΑ μπορεί πλέον να δημοσιοποιείται ή αλήθεια μόνο από μικρά άσημα μέσα ενημέρωσης. Τα τεράστια συγκροτήματα *MME*, που ρυθμίζουν oligopolιακά το περιεχόμενο και την ποιότητα της διεθνούς ενημέρωσης, ευθύνονται για την απαξίωση του δημοσιογραφικού έργου, πιστεύει.

Ο ίδιος εκτιμά ότι κανείς δεν εμπιστεύεται πλέον τα αμερικανικά μέσα ενημέρωσης. «Σκεφθείτε πόσο στήριξαν τον πόλεμο οι *New York Times* και η *Washington Post* και πείτε μου γιατί να τις πιστέψω», αναρωτιέται. «Η ζημιά που έκαναν αυτές οι εφημερίδες στη χώρα μου είναι τεράστια», καταλήγει σε πρόσφατη συνέντευξή του στην Έλευθεροτυπία ο *Seymour Hersh* (7/11/2004).

ΜΑΚΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΡΟΦΗΣ

Μείζον πολιτικό γεγονός για την πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχαρακτηρίσθη ή καταψήφισις του νέου Προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Μπαρόζο. Ως ένας από τους λόγους της καταψήφισις της Επιτροπής έθεωρήθησαν οι δηλώσεις του υποψηφίου Επιτρόπου κ. Μπουτλιόνε για τις γυναίκες και την όμοφυλοφιλία. Σύσσωμος ο ευρωπαϊκός τύπος ετάχθη κατά των δηλώσεων αυτών, με τις όποιες ο Ιταλός πολιτικός κατεδίκαζε τις άγαμες μητέρες και έκρινε την όμοφυλοφιλία ως «αμάρτημα». Πέραν των δηλώσεων και του χαρακτηρισμού του συγκεκριμένου προσώπου μέσα από το γεγονός αυτό αναδεικνύεται ένα άλλο μεγαλύτερας σπουδαιότητας: Η προβολή στις ημέρες μας της διαστροφής αν όχι ως φυσικού πράγματος, πάντως όμως ως μίας ιδιαιτερότητας, ή όποια θα πρέπει να γίνεται αποδεκτή και σεβαστή στις πλουραλιστικές κοινωνίες μας.

Οι παντός είδους διαστροφές προβάλλονται σήμερα υπό τον μανδύα της ελευθερίας της έκφρασης, της ελευθερίας των ιδεών και της τέχνης. Κάτω από τους μανδύες αυτούς κάθε άρρωστημένη φαντασίωσις θεωρείται όχι μόνον ανεκτή και επιτρεπτή, αλλά συχνά και ως έργο τέχνης ή λογοτεχνίας, το οποίο πρέπει να μελετήσουν οι φιλόμουσοι της σήμερα. Όσοι τολμούν να άμφισβητήσουν την άξια αυτών των «έργων» θεωρούνται συντηρητικοί και όπισθοδρομικοί και ή φωνή τους συνήθως δεν δη-

μοσιεύεται. Ἐν ἀντιθέσει μὲ τὴν ὅλοὴν καὶ περισσότερο προβαλλομένη διαστροφή.

Ἡ διεθνὴς προβολή, ἀπὸ ὅλα σχεδὸν τὰ μέσα ἐνημερώσεως, τῆς ὁμοφυλοφιλίας (ὡς σεξουαλικῆς ἰδιαιτερότητος), τοῦ γάμου τῶν ὁμοφυλοφίλων (ὡς δικαίωματος, τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ δοθῆ), τῆς μονογονεϊκῆς οἰκογενείας (μὲ τὴν ἠθελημένα ἄγαμο μητέρα), τῆς τεκνοποιήσεως (μὲ τεχνητὴ γονιμοποίηση) ἢ τῆς υἰοθεσίας τέκνων ἀπὸ ὁμοφυλόφιλα ζευγάρια, τῆς εἰσόδου καὶ ἐξελιξέως στὸν στρατὸ ὁμοφυλοφίλων καὶ τόσων ἄλλων διαστροφῶν, φανερῶν τὴν σχεδιασμένη καὶ παγκοσμιοποιημένη πλέον προβολή τοῦ κακοῦ στὸν σημερινὸ κόσμον. Οἱ κάθε λογῆς «ἐκσυγχρονιστές» τῶν κοινωνιῶν, λοιδοροῦν τὶς ἀξίες καὶ τοὺς θεσμοὺς τοῦ παρελθόντος καὶ ἀνάγουν σὲ ἔσχατο κοινωνικὸ κριτήριον τὸ δικαίωμα ἐκάστου ἀνθρώπου νὰ αὐτοκαθορίζεται. Ἰδίως στοὺς χώρους τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς τέχνης περιθωριοποιοῦνται καὶ δυσφημίζονται οἱ ὑπῆρέτες τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ, ἐνῶ προβάλλονται καὶ ἀλληλοῦμνούνται οἱ στρατευμένοι κήρυκες πάσης ἁμαρτίας καὶ διαστροφῆς. Διευθυντῆς γαλλικοῦ τηλεοπτικοῦ σταθμοῦ ἐδήλωνε: «Οἱ ὁμοφυλόφιλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀποτελοῦν μέρος τῆς κοινωνίας καὶ δικαιοῦνται τηλεοπτικοῦ χρόνου. Πρέπει νὰ δίνουμε τὸ τηλεοπτικὸ δῆμα καὶ σὲ αὐτοὺς ποὺ δὲν τὸ ἔχουν καὶ ὄχι μόνο στοὺς τομεῖς τῆς πληροφόρησης, τοῦ ρεπορτάζ ἢ καὶ τοῦ ντοκυμαντέρ, ἀλλὰ καὶ σὲ αὐτὸν τῆς μυθοπλασίας» (Καθημερινή 27.6.2000). Γι' αὐτὸ γέμισαν οἱ τηλεοπτικὲς σειρὲς μὲ ρόλους ὁμοφυλοφίλων.

Ἡ ἁμαρτία καὶ ἡ διαστροφή ὑπῆρχαν πάντοτε, ἀλλὰ δὲν προεβάλλοντο ὡς ὑγεία καὶ κάτι τὸ φυσικόν. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος περιγράφει τὴν κατάστασι τῶν μακρὰν Θεοῦ εἰδωλολατρῶν μὲ πολὺ μελανὰ χρώματα: «*Παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάθη*

ἀτιμίας. αἶ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὁρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσενι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι» (Ρωμ. 1, 26 - 27). Μάλιστα γὰρ νὰ μὴ ἐνοχλοῦν οἱ λέξεις τὶς ἀλλάξαμε. Ἡ λέξις «ὁμοφυλοφιλία» ἀντικατεστάθη μὲ τὴν λέξι «διαφορετικότητα» καὶ ὁ ὁμοφυλόφιλος ἀποκαλεῖται γκεῦ (δηλαδὴ χαριτωμένος). Στὴν Ρώμη 1 - 7 Ἰουλίου 2000 ἔγινε ἡ Παγκόσμια Παρέλασις Ὁμοφυλοφίλων, σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ βγοῦν ἀπὸ τὸ περιθώριον οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ καὶ νὰ διεκδικήσουν «τὸ δικαίωμα στὴν διαφορετικότητα»! Τὸ χειρότερον ὅλων εἶναι μιὰ προσπάθεια νὰ θεωρηθοῦν ὁμοφυλόφιλοι ἢ παιδόφιλοι ἀναστήματα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος (Σωκράτης, Μέγας Ἀλέξανδρος) ἢ καὶ τῶν νεωτέρων χρόνων, μὲ προφανῆ στόχον νὰ ἀπενοχοποιήσουν τοὺς σημερινούς ὁπαδούς αὐτῶν τῶν διαστροφῶν, καὶ νὰ τὶς προβάλλουν ὡς ἰδιαιτερότητες, οἱ ὁποῖες δὲν ἔχουν ἐπιπτώσεις πέραν τῆς προσωπικῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων.

Κάποτε ἡ ἀναφορὰ καὶ μόνον στὶς διαστροφὲς ἔθεωρεῖτο «*αἰσχρὸν ἐστὶ καὶ λέγειν*» (Ἐφεσ. 5, 12). Σήμερα ἡ προβολὴ τῆς παντοειδοῦς ἁμαρτίας θεωρεῖται ἐλευθερία ἐκφράσεως, ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι «*ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι αὐτοὶ δούλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς*» (Β' Πέτρ. 2, 19). Γιὰ τοὺς πιστοὺς χριστιανοὺς ὁ λόγος τοῦ Κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. Ἡ ἁμαρτία θὰ εἶναι πάντοτε ἁμαρτία, ὡς παράβασις τοῦ θείου θελήματος. Θὰ ἔχει πάντοτε συνέπειες ὡς παρὰ φύσιν κατάστασις γὰρ τὸν ἄνθρωπον καὶ πέραν τῆς πολυπληθοῦς καὶ ποικίλης διαφημίσεως καὶ προβολῆς τῆς θὰ ἀφήνει τὸν ἄνθρωπον κενὸ καὶ ἀπογοητευμένο.

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΞΗΚΟΣΤΟΥ ΕΒΔΟΜΟΥ ΤΟΜΟΥ 2004

ΕΠΙΚΑΙΡΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ:

Ζώη Γαληνοῦ: «Νέον ἔτος καὶ στοχασμοί», σελ. 1. **Ι. Γ. Κατσομήτρου:** «Δικαίωμα ζωῆς καὶ θανάτου», σελ. 10. «Τὸν ἀγώνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι», σελ. 285 - 286. **Γ. Β. Μ.:** «Πορεία πρὸς Ἐμμαούς», σελ. 105. «Γιὰ νὰ ἔροῦμε τὴν Φάτνην Σου», σελ. 329.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Βασιλείου

Δ. Χαρώνη: «Ὁ Μέγας Βασιλεὺς ὡς ἐπιστήμων», σελ. 4. **Γεωργίου Μαραγκοῦ:** «Ἱατρικὴ ἐκπαίδευσις. Προκλήσεις καὶ ἀλλαγές», σελ. 18. **Γ. Θ. Δασκαρόλη:** «Νέαι ἐξελίξεις εἰς τὸ Οἰκογενειακὸν Δίκαιον», σελ. 73. «Σκέψεις ἐπεὶ ἀπὸ τὸν νόμον περὶ ὑποδοθηθεμένης ἀναπαραγωγῆς», σελ. 201 - 207. **Βασίλ. Κ. Σταθάκη:** «Παγκοσμιότητος Ὁρθοδοξία», σελ. 105. **Χρήστου Γιαμβριά:** «Βιοτεχνολογία καὶ πληροφόρηση», σελ. 110. **Ἰωάν. Β. Ἀβραμίδη:** «Τὸ AIDS στὸ τέλος τοῦ 2003», σελ. 112. **Βασιλείου Κουτσιμπέλα:** «Ἡ σημασία τῆς ἀκοῆς στὴν ἀνάπτυξη τῆς ὀμιλίας καὶ τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου», Α' σελ. 118, Β' σελ. 150. **π. Μιχαὴλ Δανδουλάκη:** «Ἡ ἔννοια τῆς ὑγείας κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς σύγχρονης κοινωνιολογίας», σελ. 137. «Ἡ μετανάστευση τοῦ Σοφοῦ ἀνθρώπου (*homo sapiens*) ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν στὴν Εὐρώπη. Τὸ θαῦμα τῆς ἀνθρώπινης νόησης», σελ. 169. **Νικ. Θ. Ἀρβανίτη:** «Ἡ προσφορὰ τῶν "Ἀκτινῶν" στὰ γράμματα», σελ. 180 - 185. **Λουκά Γ. Χριστοφόρου:** «Διεθνὲς Συμπόσιον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν γιὰ τὶς πανανθρώπινες ἀξίες», σελ. 310 - 305. **Γεωρ. Κοντοπούλου:** «Σεμινάρια θετικῶν ἐπιστημῶν», 2000 - 2004, σελ. 306 - 307. **Χωρεπίσκοπου Ἀρσινόης Γεωργίου:** «Θρησκεία καὶ ἐπιστήμη στὶς μέρες μας. Πορεία σύγκρισης ἢ συμπόρευσης;», σελ. 280 - 284. **Βασ. Κ. Σταθάκη:** «Μαρξισμὸς μὴ κοσμοθεωρία χωρὶς Θεόν», σελ. 308 - 309. **Δρ. Ἰωάν. Κ. Ἀγγελόπουλου:** «Ἐπιδοθηθεμένη ἀναπαραγωγή. Θεολογικὴ θεώρησις», σελ. 314 - 318.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: Β. Χαραλαμπο-

πούλου: «Ἡ Βαλκανικὴ διάσπαση τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως», σελ. 84 - 86. **Γεωρ-**

γίου Ἀχ. Παπαδημητρίου: «Μακεδονικὸ ἀγώνα παράπλευρες ἀπώλειες», σελ. 87. Ἐκατὸ χρόνια ἀπὸ τὴν ἑναρξὴ τοῦ ἔνοπλου Μακεδονικοῦ ἀγώνα, σελ. 334. **Ἀγγελικῆς Νικολοπούλου:** «Ἐπισκόπησις τῆς παιδευτικῆς κινήσεως στὴν προεπαναστατικὴ Ἀθήνα», σελ. 79. **Νικολάου Π. Σοῦλεντάκη:** «Πῶς ἐσώθη ὁ Γαλατᾶς», σελ. 155. Ὁ Ἰσραηλὶκὸς ἀγώνας 1904-1908, σελ. 334. **Βασίλ. Κ. Σταθάκη:** «Ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἐν αἰχμαλωσίᾳ», σελ. 142 - 143. **Ε. Ν. Μόσχου:** «Τατιάνα Σταύρου: Τὸ ζωντανὸ Βυζάντιον», σελ. 144 - 149. **Γεωργ. Παπαδημητρίου:** «Πολιτιστικὸ ἀνταγωνισμὸ τῶν μεγάλων δυνάμεων στὴν Ἑλλάδα», σελ. 215 - 218. **Μιχαὴλ Μηλίγκου:** «Μὴν ξεχνᾶμε τὸ ἔπος τοῦ 1940», σελ. 265 - 267. **Βασίλ. Κ. Σταθάκη:** «Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ μεσοπολέμου στὴ δόξα τοῦ Σαράντα», σελ. 268 - 271. **Νίκου Θ. Ἀρβανίτη:** «Γιὰ τὴν ἐφοδο τοῦ ὕψους», σελ. 272 - 279. **Νικ. Τσιρώνη:** «Πορεία στὶς ἐκκλησίαις τῆς ἀποκαλύψεως», σελ. 219 - 221. **Δημ. Λιαρομμάτη:** «Τὸ Ἰσλάμ», σελ. 235 - 260. **Ἰ. Κατσομήτρου:** Ὁ μακεδονικὸς ἀγώνας, σελ. 332. **Ζωῆς Γκενάκου:** Παῦλος Μελάς, σελ. 339.

ΣΧΟΛΙΑ: Βασίλ. Κ. Σταθάκη: «Τὰ ὄρια τῆς ἐλευθερίας στὴν Τέχνη», «Νοσταλγοὶ τοῦ Δωδεκαθέου», «Ἐξεζήτησα τὸ πρόσωπό σου», (Ψαλμ. 26, 8), «Τὰ Ἱερά Σύμβολα», σελ. 22. «Τὰ τηλεοπτικὰ Ἐορταστικὰ προγράμματα», πνευματικὸ ὁδηγίον, Ἑλληνοτουρκικὲς Σχέσεις, σελ. 65 - 66. «Ἀνεργία καὶ ἐπενδύσεις». «Ἡ τέχνη γιὰ τὴν τέχνη;». «Μεγάλῃ πολιτικῇ», σελ. 93. «Ἐορτὴ Ἐορτῶν». «Ἔργα Εὐποιίας», σελ. 125. «Τὸ Κυπριακὸ καὶ ἡ Τουρκικὴ ἀντίφαση», σελ. 126. «Οἱ ἀγνοούμενοι τοῦ Ἀττίλα», σελ. 159. «Τὸ Βυζάντιον στὴ Νέα Ὑόρκη», σελ. 159. «Ἀπὸ τὶς τελετὲς τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων», σελ. 160. «Προτεραιότητες στὴν Παιδεία. «Στῶμεν καλῶς». «Νικόλαος Β. Δρανδάκης», σελ. 191 - 192. «Τὸ Σινεδριον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν». «Τὸ Ἰωβηλαῖον τῆς χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Ἐνώσεως», σελ. 225 - 227. «Ἀθλητισμὸς καὶ Πνεῦμα». «Ἡ Εὐρώπη ἀπειλεῖται ἀπὸ τὸ Ἰσλάμ.

Ίσλαμική έπιθετική διάθεση», σελ. 288 - 289. «Τουρκία και Εύρωπαική Ένωση». «Μακεδονικός άγών». «Ίατρικά έπαγγέλματα», σελ. 321 - 323. Πρόσφατη έθνική δυσαρέσκεια. Ή Βόρειος Ήπειρος στην Άλβανική επικράτεια. Άπαράδεκτη άδιαφορία. Τά άπονημονεύματα του Μακρυγιάννη, σελ. 354-356.

ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ: Δρ. **Μιγάλη Μηλίγκου:** «Προσφώνηση: Άλέξανδρος Τσιριντάνης», σελ. 35. **Φοίβου Χριστοδούλου:** «Ό Άλέξανδρος Τσιριντάνης σήμερα», σελ. 39. **Βασίλ. Κ. Σταθάκης:** «Ό Άλέξανδρος Τσιριντάνης και τό Καρύτση 14», σελ. 49. **Ι. Γ. Κ.:** «Μνήμη Άρ. Άσπιώτη», σελ. 54 - 57. **Μελομένης Άντωνοπούλου:** «Είς Μνημόσουνον αιώνιον: Ξανθή Χατζηπαναγιώτου», σελ. 128. **Β. Κουτσιμπέλα:** «Στή μνήμη του Ίωάννη Ά. Παπαγεωργίου», σελ. 164. **Κωνσταντίνου Κούρζουλα:** «Σεραφεΐμ Παπακώστας», σελ. 297 - 300. **Ήρακλή Παπαβασιλείου:** «Σπύρος Άθανασίου», σελ. 228 - 229.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: **Πανορμίτη:** «Ή έπέτειος», σελ. 20. «Τό μάθημα», σελ. 64. «Έθνεγέρτες», σελ. 92. «Τό μεγαλύτερο γεγονός», σελ. 123. «Μία πρόκλησις», σελ. 157. «Ύπεύθυνοι ή Άνεύθυνοι;», σελ. 190. «Τό μεΐζον ή τό έλασσον;», σελ. 224. «Γυναΐκες Ήπειρώτισσες», σελ. 287. «Τίμα τόν πατέρα σου», σελ. 319 - 320. Χριστούγεννα και πάλι, σελ. 353.

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΗΝ ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: **Χρήστου Γιαμβριά:** Σελ. 24, σελ. 67, σελ. 96, σελ. 130, σελ. 163, σελ. 194, σελ. 290, σελ. 323 - 324.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ: **Ίωάννη Κ. Άγγελόπουλου:** «Τό θέατρο σχολείο ή σχολείο;», σελ. 26. «Τρικυμία έν κρανίω», σελ. 27. «Ή τηλεθέσις ώς άπώλεια», σελ. 68. Λόγος πολιτικός», σελ. 99. «Τέχνη άναπαραστατική ή άναγωγική;», σελ. 133. «Βυζάντιο: Δύναμις και Πίστις», σελ. 161. «Παράπλευρες άπώλειες της Τεχνολογίας, σελ. 196. «Σημαντικές κινηματογραφικές ταινίες», σελ. 231. «Πολιτισμός: Θεάμα ή ζωή;», σελ. 292 - 293. «Ή μυθολογία και ή ιστορία ώς

θέαμα», σελ. 326 - 327. Προβολή της διαστροφής, σελ. 357. **Μάκη Παπαγεωργίου:** «Γιά μιá έγχρωμη τηλεόραση», σελ. 69. «Ύποθηκαν με τό μέλλον τους», σελ. 98. «Ύπαρχουν χειρότερα;», σελ. 132. «Εύρωπαική πρωτιά στην τηλεθέαση», σελ. 160. «Τό φαινόμενο Ζακαζούκα», σελ. 195. «Κι άλλος “έπαγγελματίας” ψεύτης», σελ. 230. «*Sygnomi, sas katastrep-same*», σελ. 291 - 292. «TV και παιδιά. Μία καταστροφική σχέση», σελ. 325 - 326. Φρίκη και ψέμματα, σελ. 356.

Η ΣΤΗΛΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ: **Α. Γ.:** Σελ. 29, σελ. 71, σελ. 101, σελ. 135, σελ. 165, σελ. 198, σελ. 233, σελ. 294 - 295.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: **Ι. Α. Νικολαΐδη:** «Αύλαία», σελ. 21. **Φιλήμ. Καπάσογλου:** «Μελώδημα», σελ. 25. «Τό αιώνιο τώρα», σελ. 63. «Όυρανοσμίλευτη βροντή», σελ. 208. **Γ. Βερίτη:** «Σάν τά ήλιοτρόπια», σελ. 30. **Π. Β. Πάσχου:** «Ψηλότερα», σελ. 57. «Όι πληγές», σελ. 100. **Β. Κουτσιμπέλα:** «Ψυχή προσκυνητής», σελ. 93. «Στόν Άπόστολο Παύλο;», σελ. 193. **Νικ. Θ. Άρβανίτη:** «Άλαζονεία», σελ. 97. «Πέντε Σπαράγματα», σελ. 131. «Χαιρετισμός», σελ. 218. **Άνδρέα Θωμά:** «Γράψαμε», σελ. 124. «Ώσει θρόμβοι αίματος», σελ. 284. **Στ. Μπολέτη:** «Στόν κάμπο», σελ. 229. **Πώλ Κλωντέλ (Μετάφρ. Ε. Ν. Μόσχου):** «Μέ νίκησες άγαπημένε μου!», σελ. 271. **Βασ. Ίωαννίδη:** «Πατρίς», σελ. 286.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ: **Φιλ. Δ. Δημητρίου:** Κέντρα Ίνδουιστικής φιλοσοφίας, σελ. 31. **Άλέξανδρον Κακαβούλη:** «Τέχνη και παιδεία», σελ. 102 - 103. **Θ. Κ.:** «Ή 50η έπέτειος της ανακάλυψης της δομής του DNA», σελ. 103. «Επιστολή της Χριστιανικής Ένώσεως Έπιστημόνων», σελ. 127. **Γ. Θ. Δασκαρόλη:** «Τό άφιέραμα στην “Μνήμη Άλέξανδρου Τσιριντάνη», σελ. 167. **Σταύρου Λιαλιάμπη:** «Ή παιδευτική κίνηση στην Προεπαναστατική Έλλάδα», σελ. 167. **Ήλία Κ. Κατσούφη:** «Ό νέος Ί. Ναός της Πολυτεχνειούπολης», σελ. 168. Σελ. 199. Σελ. 200. **Β. Έραστου:** «Φιλοσοφία και φυσική», σελ. 296. **Γ. Δ. Κούδελα:** «Ό δάσκαλος και ό οικοδόμος», σελ. 328.

«ΑΚΤΙΝΕΣ»
Επιστήμη - Φιλοσοφία - Κοινωνικά Ζητήματα -
Γράμματα - Τέχνη

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

ΤΟΜΟΙ: 1938-1997

Επιμέλεια
ΒΑΣ. Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»
ΑΘΗΝΑ 1998

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «Η ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

Άπο τις εκδόσεις «Η Δαμασκός»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΒΑΣΙΛ. Κ. ΣΤΑΘΑΚΗ

ΤΕΣΣΑΡΕΣ ΜΟΡΦΕΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

Χρυσάνθος ό από Τραπεζοϋντος
'Ο Κύπρου Μακάριος Β'
'Ο Κασσανδρείας Ειρηναίος
'Ιωακείμ Γ' Οικουμενικός Πατριάρχης

***

Ε. Ν. ΜΟΣΧΟΥ

ΤΟΜΑΣ ΣΤΕΡΝΣ ΕΛΙΟΤ

Τό άληθινό του πρόσωπο και
ό συμβολισμός τοϋ έργου του

***

ΔΗΜ. Λ. ΒΑΛΛΗΝΔΡΑ

Δρος Ποινικῶν έπιστημῶν

Έπιτίμου Δικηγόρου

ΘΕΜΑΤΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΘΟΛΟΓΙΑΣ

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»

Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 210 32 21 283